БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Һурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 97 (6532)
МАЙН 17
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Уранзохёолшодой творческо ургалтын түлөө

Манай советскэ литература хадаа арад зонине коммунизмын үзэл сурталаар зэбсэглэхэ, тэдэниие Эхэ орондоо, агууехэ Коммунистическэ партидаа инаг дуратай ба үнэн сэхэ байхаар хүмүүжүүлхэ хүсэ ехэтэ зэбсэгүүдэй нэгэн мүн.

Эгээл тиимэһээ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин түүхэтэ XIX съезд дээрэ нүхэр Г. М. Маленков иигэжэ зааһан байха юм:

— Манай советскэ литература ба искусство ажабайдалай зүрилдөөнүүдые болон конфликтнуудые зэрэлхэгээр харуулжа, хүмүүжүүлгын хурса аргануудай нэгэн болохо шүүмжэлэлэй зэбсэгые хэрэглэжэ шадаха ёһотой. Реалистическэ искусствын хүсэ ба удхашанарынь юун болоноб гэхэдэ, тэрэ хадаа жиирэй хүнэй үндэр дээдэ һанал бодолой шанарые ба абари зантайнь типичнэ һайн шэнжэнүүдые элирүүлхэ болон дэлгэн харуулха, хүнүүдэй жэшээ болгон абахаар, даган һажаахаар жиирэй хүнэй тодорхой һайн образ зохёохо ёһотой ба шадахашье байна.

Энэ заабари хадаа бүхы советскэ литературын, тэрэ тоодо манай бурят-монгол литературын саашанхи хүгжэлтын дэлгэрэнгы програма мүн. Арадуудай хани барисаата бүлэ соо зол жаргалтайгаар ажаһуужа байгаа бурят-монгол арадай уран литература жэлһээ жэлдэ ургана, уранзохёолшодой зэргэнүүдтэ танигдаагүй нэрэнүүд нэмэнэ, шэнэ шэнэ номууд олооро хэблэгдэн гарана. Һүүлэй үедэ бэшэгдэһэн зохёолнууд дотор Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» гэһэн роман, Намжил Балданогой «Дүлэн» гэжэ пьесэ, Цэдэн Галсановай «Саянай хормойдо» гэһэн оперын либреттэ, Гомбо Цыдынжаповай «Нэгэ бүлэ» гэһэн пьесэ, Цырен Очировай «Ужам харгыда» гэһэн повесть болон бусад зохёолнуудые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдээнтэй танилсаад байхада, манай уранзохёолшодой мэргэжэл шадабаринь урданайхидаа орходоо дээшэлһэн ба тэдэнэй байгуулһан образуудай улам гүнзэгы удхатай, тодорхой боложо байһан ябадал элеэр харагдана.

Республикымнай уранзохёолшодой хэдэ хэдэн зохёолнууд ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа, Москвада гараһан ба Жамсо Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ роман венгер хэлэн дээрэ Будапештдэ хэблэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдэ хадаа манай литературын ургалтые харуулһан баримтанууд мүн.

Бүхы дээрээ зарим тэды амжалтануудтай байбашье, манай бурят-монгол литература Коммунистическэ партиин болон арад зоной табиһан харюусалгатай эрилтэнүүдтэ үшөөл хүрэнэгүй. Литературада орожо байгаа залуушуулай хэдэ хэдэн зохёолнууд болон түрүүшын номууд һүүлэй үедэ хэблэгдэн гараа. Зүгөөр уранзохёолшодой Союзай правлени залуу уранзохёолшодой зохёолнуудта анхарал багатайгаар хандаха ябадал нэгэнтэбшэ гаргана, салин абадаг литературна консультант үгы юм гэһэн шалтагаанаар эхилэн бэшэгшэдэй зохёолнуудта тодорхой шэнжэлэл хэгдэдэггүй, заримдаа авторнуудтань харюушье үгтэдэггүй ушар үзэгдэнэ. Залуу поэдүүдэй болон прозаигуудай түрүүшын номууд тухай аха нүхэд болохо үнинэй уранзохёолшод хэблэлдэ рецензи бэшэжэ, нүхэрэй ёһоной туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй байгаа. Мүн тэрэшье эрилтэ дүүргэгдэнэгүй.

Уранзохёолшодой Союзай олохон гэшүүд творческо талаараа үни удаанай ямаршье алхам хэнэгүй, республикын ажабайдалай гол темэнүүдэй нэгэн болохо индустриализаци тухай болон һургуулиин ба бага наһанай үхибүүдтэ зорюулагдаһан дура татама һонирхолтой зохёолнууд тон хомор байһаар. Энээн тухайда суглаан бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдэбэшье, бодото хэрэг дээрээ шиидхэхы хэмжээнүүд абтаадүй. Гэхэтэй хамта хэблэлдэ гараһан зохёолнуудай дунда идейнэ удхыгаа ба уран найруулгынгаа талаар элдэб дутагдалнуудтай зүйлнүүд олон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Эдэ дутуу дундануудай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, республикын уранзохёолшодой Союзай правлени бүхы уранзохёолшодой творческо ургалтые саг үргэлжэ хүтэлбэрилэн шэглүүлнэгүй, тэдэнэй дунда хурса, принципиальна, нүхэрэй ёһоной шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлнэгүй. Иимэ ушарһаа зарим уранзохёолшод идейно-теоретическэ бэлэдхэлээ ба профессиональна мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандана. Эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилхэбди, шэнэ зохёолнуудые бэшэхэбди гэһэн үгэдөө нүхэд Б. Базарон, Ц. Номтоев, А. Шадаев, Д. Мадасон, И. Ким болон бусад мүнөө болотор хүрэнэгүй.

Литературын саашанхи ургалтын замда тохёолдоһон һаад тойбонуудай нэгэн юуб гэхэдэ, литературна критикын доодо хэмжээндэ байһан ябадал мүн. Хэблэлдэ гараһан шэнэ номууд тухай гүнзэгы ба мэргэжэлтэй рецензинүүд хэгдэжэ, алдуу дутагдалнуудыень тобойсо гаргадаггүй, харин юрэнхы үгөөр хизаарладаг ушар олон. Энээнтэй хамта залуу критигүүд тон үсөөнөөр урган хүмүүжүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бурят-Монголой литературын талаар бэшэгдэһэн А. Тантятова, Е. Баранникова, Н. Шаракшинова гэгшэдэй хүдэлмэринүүд мүнөө болотор хэблэлдэ гараадүй.

Советскэ литературын саашанхи зорилгонууд тухай партиин XIX съездын үгэһэн заабаринуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, ажабайдалые али бүхы талаһаань шэнжэлхэ, бодото типичнэ зүйлнүүдые зохёолнууд дотороо харуулха, арад зоной жэшээ абан һажаамаар хурса тодо образуудые байгуулха гээшэ манай уранзохёолшодой нэрэ хүндын хэрэг мүн. Энээниие дүүргэлтэ болгохын тула республикын уранзохёолшодой Союзай правлени творческо секцинүүдэйнгээ хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулха, тэдэнэй ажабайдалда олониитые эдэбхитэйгээр хабаадуулха зэргэтэй. Мүн ургажа ябаа залуу уранзохёолшодой алдуу дутуунуудые тодорхойгоор хэлэжэ үгэхэ, тэдэнэй бэшэһэн һайн зохёолнуудые хэблэлдэ гаргаха ябадал түйлаха ёһотой. Уранзохёолшодой профессиональна мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхын тула республикын ССП-гэй правлени ба партийна организаци литературын түүхэ ба теорёор элдэб лекцинүүдые эмхидхэхэ, уранзохёолшодой марксистско-ленинскэ һуралсалда үдэр бүриин хиналта табиха уялгатай.

«Хүнэй ухаан сэдьхэлэй инженернүүд» байһан туладаа уранзохёолшод болбол арад зонтой холбоо барисаагаа хододоо бэхижүүлхэ, тэдэнэй һанал хүсэлые мэдэхын тула хүдөө нютагуудаар болон городуудаар ябаха, литературна кружогууд ба уншагшадай конференцинүүдтэ хабаадалсаха зэргэтэй. Өөһэдынгөө бэшэһэн зохёолнууд тухай арад зоной һанамжа, шүүмжэлэл шагнажа, тэдэнэй үндэһөөр алдуу дутуунуудаа заһабарилха гээшэ уранзохёолшодто сэгнэшэгүй ехэ һургуули мүн.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

Нүхэр Н. В. Киселёвые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай

КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. В. Киселёвой түрэһөөр таби наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, мүн Советскэ гүрэнэй үмэнэ тэрэнэй габьяатай байһыень тэмдэглэн нүхэр Киселёв Николай Васильевичые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль.
1953 оной майн 11.

Түрэл орон доторнай

Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй клубууд, библиотекэнүүд ба киноустановконууд

Ороной МТС-үүд ба совхозуудта 120 гаран агитмашина хүдэлмэрилжэ эхилээ. Тэдэнэр поли дээгүүр ябана. Лекторнүүдэй, артистнуудай, уранһайханай самодеятельностиин коллективүүдые хүдөө гаргалга эмхидхэгдэнэ. Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй үгэ хэлэлгэдэ, механизаторнуудай эрхим дүй дүршэлые харуулгада ехэ анхарал хандуулагдана.

Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай профсоюзай ЦК энэ жэлдэ культурно-олониитын хүдэлмэридэ 120 миллион шахуу түхэриг һомолоо. Профсоюзна организацинууд Краснодарска ба Ставропольско хизаарнуудта, Горьковско, Черниговскэ, Иркутска ба бусад областьнуудта шэнэ клубуудые нээжэ байна. Мүнөө хүдөө нютагуудта ба районуудта 2.420 клубууд, олон улаан булангууд хүдэлмэрилнэ.

Профсоюзна организацинуудта 3,5 мянга гаран библиотекэ бии. Кубаниин, Крымэй, Дагестанай, Читинскэ областиин МТС-үүд, совхозууд ба хүдөө ажахын бусад предприятинуудта хабарай тарилгын үедэ шэнэ 150 библиотекэ нээгдээ. Нүүдэл библиотекэнүүд ба ном зөөлгэ үргэнөөр эмхидхэгдэбэ. Совхозуудай отделенинүүдтэ, полевой стануудта номууд, журналнууд ба газетэнүүд саг соогоо хүргэгдэнэ.

Хүдөө ажахын районуудта 200 шахуу шэнэ киноустановко эмхидхэгдээ. Олон мянган хүдэлмэришэд уранһайханай фильмнүүдһээ гадна, агротехникын шэнэ дүй дүршэлые харуулһан картинануудые харана. (ТАСС).

1952 оной уранһайханай Бүхэсоюзна выставкэ ороной городуудта харуулагдана

1952 оной уранһайханай бүхэсоюзна выставкэ Москвада ехэ һонирхолтойгоор харагдаа. 527 мянга гаран хүн — столицын ажалшад, ороной олон городуудһаа ерэһэн хүнүүд, мүн хилын саанахи гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд тэрэниие дүрбэн һараһаа үлүү сагай турша дотор хараба.

СССР-эй Культурын министерствын шиидхэбэреэр 1952 оной уранһайханай бүхэсоюзна выставкэ Тбилиси, Баку, Киев ба Ленинградта харуулагдаха байна.

Советскэ хүнүүдэй творческо ажалые, ажабайдалда болоһон социалистическэ хубилалтануудые, дайнда эсэргүү арадуудай тэмсэлые харуулһан уранзурагай, скульптурын ба графигай зохёолнууд нүүдэл выставкэдэ табигдаба.

Ажалшад советскэ элитэ уранзураашадай зохёолнуудтай танилсажа шадаха байна. Советскэ уран зурагай искусство тухай хэдэн элидхэл хэхэ лекторнүүд выставкые үдэшэн ябана.

1952 оной уранһайханай бүхэсоюзна выставкэ июниин 1-нэй урда тээ Тбилисидэ табигдаха байна.

(ТАСС).

Хабарай экзаменационно сесси

М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Московско гүрэнэй университедтэ хабарай экзаменационно сесси эхилбэ. Профессорнүүд ба багшанар майн 8-да географическа, геологическа, биолого-хүрьһэнэй ба химическэ факультедүүдэй ахалагша курснигуудай эрдэм мэдэлгые шалгаба. Экзамен баригшадай олонхинь сессидэ һайнаар бэлэдхэбэ, шухала дисциплинэнүүдээр эрхим сэгнэлтэ абана. Июлиин 28 хүрэтэр үргэлжэлхэ энэ экзаменационно сессидэ арбан мянга гаран студентнүүд хабаадаха байна.

Столицын бусад дээдэ һургуулинуудта экзамен тэрэшэлэн эхилбэ.

(ТАСС).

Олон мянган огороднигууд

Комсомольск-на-Амуре. (ТАСС). Мүнөө жэлдэ городой 35 мянга гаран ажалшад үмсын огородуудтай болохонь, профсоюзна организацинууд үрһэ абаха ба газар хахалха талаар тэдээндэ туһална. Предприятинуудай туһалбариин ажахынууд капуста, помидор, һонгиныи рассадые огород тарилгшадта үгэнэ.

БМАССР-эй 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Социалистическэ мүрысөөнэй ашаар

Улан-Удэ городой Городской районой промышленна предприятинуудай коллективүүд республикынгаа 30 жэлэй ойдо бэлэг болгон, март һара соо февраль һарада орходоо 3300 мянган түхэригэй продукци үлүү ехээр үйлэдбэрилөө. Тиихэдэ апрель һара соо түсэбһөө гадуур 500 мянга гаран түхэригэй продукци районой предприятинууд үйлэдбэрилөө.

Эдэ бүхы амжалта зүндөө ерээгүй, энэ хадаа үеэд шанга тэмсэл соогуур социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар түйлагдаа. Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Мартыненко, парторганизациин секретарь нүхэр Чагирев) коллективэйхид үнгэрэгшэ 4 һара соо табан һарын түсэбые дүүргэбэ. Тус артелиин олон гэшүүд өөһэд хоорондоо мүрысэн, үдэрэйнгөө нормые холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Апрель һара соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгые гаргахадаа, саашадаа бүри һайнаар хүдэлмэрилхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Тиин, майн түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ продукци үйлэдбэрилхэ үдэрэйнгөө даалгабарие 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ байна.

«Механлит» заводой коллектив (директорынь нүхэр Бурлов, партбюрогой секретарь нүхэр Санковец) үнгэрэгшэ 4 һарынгаа түсэбые холо үлүүлэн дүүргэхэ зуураа, түсэбһөө гадуур 9 автомашина, 2 трактор, 9 мотор заһабарилаа. Мүн түсэбһөө гадуур 50 тонно шэрэм шудхаһан байна. Заводойнгоо доторой арга боломжо болон резервые тооложо үзөөд, майн 30 болотор түсэбһөө гадуур 2 автомашина, 1 трактор, 3 мотор заһабарилха уялга абаба.

Заводой эрхим стахановецууд Авдоничев, Бочарников, Федоров болон бусад нормоёо 200 процент дүүргэнэд. Стахановец-рационализатор Гребенщиков рационализаторска үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ябадалда ехэ туһа үзүүлнэ.

Нүхэр Барановай хүтэлбэрилдэг «Победа» гэжэ артелиинхид хүдэлмэреэ һайжаруулжа байна. Үнгэрэгшэ 4 һарынгаа түсэбһөө гадуур 250 мянган түхэригтэ продукци үйлэдбэрилөө. Ажалай бүтээсые 17 процентээр ехэ болгоо, продукциин шанар һайжараа, үнэ сэнгынь химдараа. Тус артелиин хүдэлмэришэдэй 75 процентнь стахановецууд юм.

Ликеро-архиин заводой, хлебокомбинадай, сабхи-һэеын фабрикын, кондитерска фабрикын, пивын заводой болон бусад предприятинуудай коллективүүд апрель һараһаа хойшо ажалаа нилээд һайжаруулжа эхилээ.

Тиигэбэшье, судна заһабарилгын завод, горпромкомбинат, хлебозавод, «Красный Восток» гэжэ артель гэхэ мэтын предприятинуудай ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзна организацинууд үйлэдбэриин түрүү методые ажалда нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ шадаагүй дээрэһээнь тус предприятинууд нэгэ жэгдээр хүдэлмэрилнэгүй.

Эдэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд түрүүшүүлэй дүй дүршэлые халан абажа, гээгдэнги байдалһаа гаран, республикынгаа 30 жэлэй ойе үндэр показательнуудтайгаар угтаха ёһотой.

И. Новиков, КПСС-эй городской райкомой секретарь.

Түмэрзамшадай ажалай дэбжэлтэ

Республикын түмэр замай транспортын предприятинуудта хүдэлмэрилдэг комсомолецууд болон союзнабэшэ залуушуул республикынгаа 30 жэлэй ойн ойротохо бүри улам эршэтэйгээр ажаллажа байна. Магистралиин бүхы участогуудта хэдэн мянган залуушуул стахановска вахтада жагсаад, ажалай амжалта түйлана.

Улан-Удын депогой комсомольско-залуушуулай колонныи машинистнууд гансахан апрель һара соо хүндэ ашаатай 91 поезд жолоодожо, нормоһоо гадуур 40 мянган тонно ашаа шэрэбэ. Түйлаһан темпэ май соо һуладханагүй. Тэдэнэр һүүлэй хэдэхэн үдэртэ хүндэ ашаатай хори гаран состав жолоодожо, нормоһоо гадуур 10 мянга шахуу тонно ашаа шэрэһэн байна.

Ахалагша машинистнууд Мезенин, Орлов, Здаров, Ларинцев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригадынхид ехэ амжалта түйлана. Тэдэнэр май һарын гараһаар хүндэ ашаатай таби гаран поезднуудые түргэн методээр жолоодоһон байна.

Ц. Викторов.

МАНАЙ РЕСПУБЛИКЫН СТОЛИЦАДА

Үдын урда эрьеэр

Үдэ мүрэнэй урда бэе. Анхандаа эндэ һанги набта һүрэшэһэн хушалтатай палшагарханууд гэрнүүд Үдын эрье дээгүүр эндэ тэндэ орбойлдожо һуугша бэлэй. Теэд мүнөө энэ район танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа.

Үдэ мүрэнэй хойто, үндэр эрье дээрэ байгаад урагшаа, Үдын урда бэе руу харагты. Эндэхи үргэн дэлгэр талын дундуур хэдэн завод, фабрика, комбинат ба шэнэ шэнэ тосхонууд харагдажа, гоё һайхан панорама урдатнай дэлгэрхэ. Энэ хадаа Улан-Удэ городой Пригороднэ район гээшэ. Хэдэн тээшээ һалаатаһан шоссейнэ харгынуудаар элдэб янзын автомашинанууд забда залигүй, уһанай урасхал мэтээр һубарин һэлгэсэлдэнэ. Эдэ машинануудай нэгэндэ һуугаад, Үдын хүүргэһээ урагшаа ябанабди. Харгын хоёр тээгүүр таримал ногоон модонууд түргэ түргэн гээгдэнэ. Уданшьегүй добуун дээрэ гарабабди. Урдамнай инфекционно больница, шэнэ шэнэ гэрнүүдтэй тосхон, үшөө саашаа ябахадамнай сэмбын фабрика харагдана. Энээниие тойроод Богдан Хмельницкиин нэрэмжэтэ шэнэ тосхон угтана. Энэ фабрика элдэб янзын сэмбэ нэхэн гаргадаг юм. Жэл бүхэндэ шэнэ шэнэ техникээр зэбсэглэгдэжэ, һайн шанартай сэмбэ нэхэдэг болоожо байна. Энээнтэй хамта мэргэжэл ехэтэй кадрнууд-стахановецуудайнь тоо олошорно... Энэ фабрикын коллектив БМАССР-эй 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 5 һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид, майн 27-до дүүргэхэ уялга абаһан байна. Мүнөө энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө сэмбэ нэхэгшэд эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

Пригороднэ районой № 20 һургуули.

З. Веснинагай фото.

... Үдын хүүргэһээ зүүлжээ, Үдэ мүрэнэй эрье зубшаал, мебельнэ фабрика, талха татадаг комбинат, мяха-консервнэ комбинат нюдэнэй хараа татан баясуулна. Эдэ промышленна предприятинуудые тойроод, хүдэлмэришэдэй шэнэ шэнэ тосхонууд бии болонхой. Эдэ бүхы промышленна предприятинууд сталинска табанжэлнүүдэй туршада бодхоогдоһон байха юм.

Манай республикын омогорхол болохо мяха-консервнэ комбинат— консервэ, колбаса ба эдеэ хоолой бусад продуктнуудые бүтээн гаргадаг. Энэ комбинат үндэр бүтээсэтэ ажалаараа, эрхим шанартай продукцяараа гансашье республика соогоо бэшэ, мүн Советскэ Союз дотор суурхадаг. Энээниие мүнхэдөө хадагалагдахаар үгтэһэн Гүрэнэй Обороныи Комитедэй Улаан туг ба дамжуулгын бусад олон тугууд гэршэлэн харуулна. Эдэ үндэр дээдэ хүндэлэлдэ хүртэһэн стахановецууд нилээд олон. Тэдэнэй дунда БМАССР-эй Верховно Советэй депутат Долгоржап Цыдымпилова болон бусад бии.

...Пригороднэ район промышленна район байхаһаа гадна, культурна центр болонхой. Интеллигентнэрэй тоо саг үргэлжэ олошорно. Мүнөө эндэ арбан найман эхин ба дунда һургуулинууд бии. Энээнһээ гадна, хүдэлмэришэ-залуушуулай үдэшын дунда ба долоон жэлэй һургуулинууд хүдэлмэрилнэ. Эдэ һургуулинуудта хэдэн зуугаад эдир залуу хүбүүд, басагад һуралсажа, эрдэмэй орьёл өөдэ шармайна.

Тус районой ажалшад мэргэжэлтэдэй медицинскэ туһаламжа абана. Эндэ арбан хоёр медицинскэ эмхи зургаанууд хүдэлмэрилнэ. Инфекционно больницын, үхибүүдэй больницын байшангууд шэнээр баригдаанхай, поликлиникэ, нарайлалгын гэр бии. Тэндэ мэргэжэл ехэтэй врачууд хүдэлмэрилдэг. Үхибүүдэй хэдэ хэдэн ясли ба садууд хүдэлмэрилнэ. Эдэнэй тоо жэл бүри олошорно. Мүн ветбаклабораториин барилга дүүргэгдэжэ байна.

Хүн зоной культурна эрилтэнүүдые хангаха талаар горьтой анхарал хандуулагдаа. Эндэ Культурын байшан, шэнэ клубууд, библиотекэнүүд бии. Зунай үедэ уһанай, үбэлдөө санын станци хүдэлмэрилдэг.

Городые тус районой томо томо предприятинуудтай холбодог автомагистралиие зубшаад жэл бүри шэнэ шэнэ гэрнүүдэй баригдажал байхань лабтай. Һүүлшын табан жэлэй турша соо эндэ 460 гэр баригдаһан байна.

Пригороднэ районой үйлсэнүүдтэ шулуу дэбдигдэнэ. Тэдэниие таримал ногоон модонууд шэмэглэн гоёно. Гансал 1952 ондо 41 мянган квадратна метр харгыда шулуун дэбдигдээ. Һүүлшын гурбан жэлэй туршада 47 мянган модон, тэрэ тоодо 2700 жэмэстэ модон һуулгагдаа. Пригороднэ районой үйлсэнүүд электричествээр гэрэлтүүлэгдэнэ. Эндэхи ажалшад мүнөө электроплитка, электроутюг гэхэ мэтые ажабайдалдаа хэрэглэнэ.

Улан-Удэ городой Пригороднэ районой саашанхи хүгжэлтын перспективэ угаа ехэ. Эндэ байрын гэрнүүд, һургуулинууд ба культурын эмхи зургаанууд бии болгогдохо юм. Ойрын хоёр жэлэй турша соо республиканска больница, үхибүүдэй байшан бодхоогдохо. Городой һүнэй заводой барилга дүүргэгдэхэ, хирпинсын завод баригдаха юм. Мүн культурын ба амаралтын шэнэ парк байгуулагдахаар хараалагданхай.

Эдэ бүгэдэ хадаа ажалшадай ажана һайн ба культурна байдал тухай, хүнэй элүүр энхэ байлга тухай Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын үдэр бүриин анхарал оролдолгын эли тодо гэршэ мүн.

Энээндэнь харюу болгон, Пригороднэ районой ажалшад табадахи табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Ц. Дамбаев.

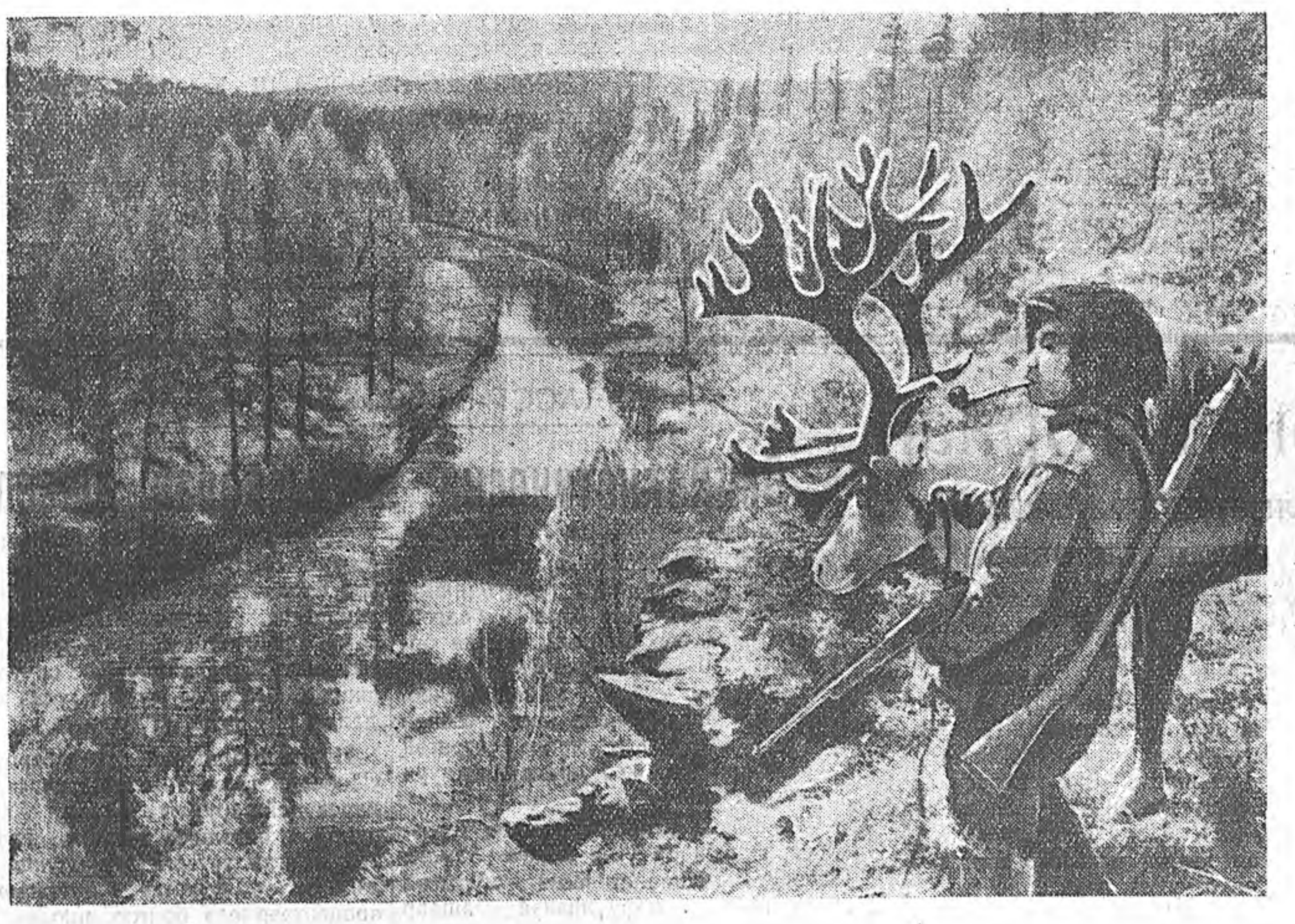

Хойто-Байгалай аймагта эвенк ангуушан.

Һалбаран мандаһан нютаг

Энэ оной майн 30-да манай Бурят-Монгол республика 30 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэнь. Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэреэр, агуухэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжаар бурят-монгол арад социалистическэ байгуулалтада энэ 30 жэлэй туршада тон ехэ амжалтануудые туйлаа. Урдань Бурят-Монгол хадаа хаанта России тээгдэнги заха булан байһанаа, советскэ засагай үедэ түрүү советскэ социалистическэ республика болоо.

Энэ үе соо Бурят-Монгол республикын эгээн хойто захын Хойто Байгалай аймаг танигдашагүйгөөр хубилаа. Аймаг хадаа загаһа, ан, ой модо гэхэ мэтээр элбэг баян юм. Хэдэн олон мянган гектар эдлүүрэй газартай.

Революциин урда тээ бурят-монгол арад хүндэ хүшэр, харанхы мунхаг байдалда ажаһуудаг бэлэй. Бурят-Монголдо һуудаг бусад арадууд, тусхайлбал, эвенкнүүд мүн лэ хүндэ хүшэр байдалтай һэн. Хойто-Байгалай аймагай ой тайгын дунда байдаг поселогуудай ажалшад хэлэжэ болошогүй үгытэй ядуу, барга бүдүүлиг байдалтай байгаа.

Эндэхи нютагуудта һургуулишье, медицинскэ эмхи зургаанше байгаагүй. Хойто-Байгалда түрүүшын һургуулинууд, медицинскэ эмхи зургаанууд революциин хойто тээ байгуулагдажа эхилээ һэн. Хаанта засаг һургуули, больница нээхэ тухай оролдолго гаргадаггүй аад, манай эндэ 4 сүмэ барюулһан юм.

Хаанта засагай үедэ Хойто-Байгал сүлэлгын орон байһан юм. Тиихэдэ, загаһа барижа наймаалдаг ээзэд, купецүүд, нютагай баяшуул-кулагууд, хаанай чиновнигууд ажалшадые хайра гамгүйгөөр мүлжэдэг һэн.

Эвенкийскэ арад зон хаанта засагай үедэ бүришье хүндэ хүшэр байдалтай байгаа. Гансахан лэ агнуури хэдэг, нүүдэл байдалтай эвенк зон утаатай унаартай уйһан отогууд соо байдаг бэлэй. Тэдэнэр юумээр дутажа ядардаг, тэдэнинэ хаанай чиновнигууд, купецүүд болон кулагууд дура зоргооро дарлан мүлжэдэг һэн. Эвенкнүүдэй дунда элдэб халдабарита үбшэн дэлгэрэнхэй, үргэлжэдөө ном бэшэг мэдэхэгүй байһан юм.

Бурят-Монгол республика Агуухэ Октябриин, ленинско-сталинска национальна политикын аша үрэ мүн.

Хойто-Байгалай аймаг 1925 ондо байгуулагдаа һэн. Республикынгаа хүгжэхэтэй хамта энэ аймаг экономическа ба культурна талаараа нилээд ехээр ургаа.

Советскэ засагай үедэ аймаг доторнай загаһанай промышленность байгуулагдаа. Мүнөө загаһа барилгые гүрэнэй ажахынууд болон колхозууд эрхилнэ. Загаһа буйлуулха хүдэлмэринэ заводской аргаар хэдэг болоо. Загаһа бариха шэнэ зэр зэмсэгүүд, моторно хүсэтэ флот, ажалай түрүү методүүд хэрэглэгдэдэг болоо. Холодильнигууд, консервнэ завод баригдаа. Аймагай тогтоһон сагһаа хойшо загаһа барилга 250 процент дээшэлээ. Аймаг хадаа хэдэн мянган центнер дабһалагдаагүй загаһанһаа гадна, дабһалһан загаһа, хэдэн миллион банка консервэ Эхэ орондоо үгэнэ.

Аймаг соо нютагай промышленность байгуулагданхай. «Труд байкальца» гэдэг олзоборилгын артель хүн зониие ажаһуудалай талаар хангахаһаа гадна, хирпиисэ, известко, дабирхай хэдэг, модо хюрөөдэдэг цехүүдтэй.

Агнуури бури ехээр хэгдэнэ. 1952 ондо булга барилга 1928 онойхитой сасуулбал 587 процент ехэ болобо. Советскэ засагай үедэ аймаг дотор шэнэ ан үсхэбэрилэгдэдэг болоо. 1932 ондо аймагай уһа сөөрэмүүдтэ ондатра табигдаһан байха юм. Мүнөө жэл бүри хэдэн мянгаад ондатра баригдажа, арһаниинь тушаагдана. Ан үсхэбэрилгэ нилээд хүгжөө.

Хойто-Байгалай ажалша тарялшад колхозууд болон нэгэдэжэ, загаһа ба ан олоор баридаг болохоһоо гадна, хүдөө ажахые эрхилдэг болоо. Революциин урда тээ тохомой шэнээн газарнуудта хара таряан, ячмень, таригдадаг байгаа һаа, мүнөө колхозно полинууд дээрэ намарай хара таряан, шэниисэ, овёс, гречихэ, конопля болон овоощ ургуулагдана. Бури һаяшаг болотор, 1937 он хүрэтэр, хатааһан овощ ондоо тээһээ асардаг байгаа һаа, мүнөө Хойто-Байгалай колхозууд аймагайнгаа ажалшадые өөһэдынгөө ургуулһан овощёор хүсэд хангана.

Тарилгын талмай 1923 онойхитой сасуулбал 4 шахуу дахин ехэ болоһон байна. Советскэ гүрэн аймагай колхозуудые хүдөө ажахын техникээр хангана. Аймагай олонхи колхозууд хүдөө ажахын элдэб машинануудтай болонхой.

Колхозуудай ниитын малажал нилээд хүгжөө. Бухы малай, илангаяа эбэртэ бодо малай, хониной тоо толгой олошороо, ашаг шэмэ үгэлгэнь дээшэлээ. Хоёр колхоздо шубуунай фермэ байгуулагданхай. Сталинай нэрэмжэтэ колхоз зүгы үсхэнэ.

Эвенкнүүд ажахыгаа амжалтатайгаар хүгжөөжэ байна. Энээндэнь Советскэ гүрэн ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Эвенкнүүд 1932 ондо колхозууд болож нэгэдээ һэн. Советскэ гүрэн тэдэндэ һаруул уужам гэр байрануудые барижа үгөө. Тиин тэдэнэр урса отогуудаа орхижо, нэгэн газарта уужам һаруул гэрнүүд соо ажаһууна.

Хойто-Байгалай колхознигууд-эвенкнүүд агнуури хэхэһээ гадна, оро тэжээдэг, загаһа баридаг, эбэртэ бодо мал үсхэбэрилдэг, овощь таридаг болонхой.

Эвенкийскэ колхозууд ажахыгаа бухы һалбаринуудһаа жэл ерэхэ тудам мүнгэн доход ехээр абана. 1952 ондо «Омокто-иннунди» гэжэ колхоз—115575 түхэриг, Калининай нэрэмжэтэ колхоз—63397 түхэриг, «Вторая пятилетка» гэжэ колхоз — 58934 түхэриг олзо доход оруулаа.

Агнуури, оро үсхэбэрилгэ, загаһа барилга, овощь тарилга эвенкийскэ колхозуудай экономикын үндэһэ һуури мүн болоно. 1952 ондо нэгэ ажалта үдэртэ «Вторая пятилетка» колхоздо 15 түхэриг 10 мүнгэ, Калининай нэрэмжэтэ колхоздо—15 түхэриг, «Омогто-Иннунди» колхоздо — 13 түхэриг хубаагаа. Гадна, ангуушад ба загаһашад гүрэндэ тушааһан ангай арһанай ба загаһанай үнэ сэнгэй 70 процентые өөһэдөө абадаг юм.

Советскэ правительствын, Коммунистическэ партиин анхарал оролдолгын ашаар арадай гэгээрэл ба элүүрые хамгаалгада аймаг доторнай ехэ амжалта туйлагдаа. Хэрбээ 1928 ондо аймаг соо миил 3 эхин һургуули байгаа һаа, мүнөө нэгэ дунда, 3 долоон жэлэй, 11 эхин һургуули, хүдэлмэришэн залуушуулай дунда һургуули мүнөө хүдэлмэрилнэ. Эдэ һургуулинуудта 79 багшанар хүдэлмэрилдэг. Тэдэнэй 24 хүниинь дээдэ, хүсэдбэшэ дээдэ һургуулитай. Аймаг дотор долоон жэлэй бүгэдэниитын уялгата һуралсал бэелүүлэгдэнхэй. Аймагай дунда һургуули дүүргэһэн олон залуушуул Улан-Удын болон ороной бусад городуудай институдуудта һуража байдаг.

Эвенкнүүдэй хүүгэд эхин һургуули дүүргээд, республикын столица Улан-Удэ городтохи эвенкийскэ 7 жэлэй һургуулида ородог. Удаань Ленинград ошожо, Хойто зүгэй арадуудай институдта ороод, һуралсалаа үргэлжэлүүлдэг юм. Эвенкнүүдэй хүүгэдтэ Советскэ правительство онсо анхарал хандуулна. Тэдэнэр эхин һургуулиин нэгэдэхи классһаа эхилээд, институт дүүргэтэрээ гүрэнэй гаргашаар һурадаг.

Медицинскэ эмхи зургаанууд олон болоо. Аймаг соо 10 врач, 40 гаран дунда эрдэмтэй медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Мүнөө 4 больница, 9 фельдшерскэ пункт бии. Рентгенкабинет, лаборатори, эпидемиологическа станци нээгдэнхэй. Гадна, хүүгэдэй 2 ясли, 3 сад, нэгэ байшан хүдэлмэрилнэ.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд аймаг соо олон болонхой. Мүнөө аймагай Культурын байшан, 4 уншалгын байшан, 2 улаан юртэ, хүдөөгэй клуб, 5 библиотекэ, 2 стационарна, 2 нүүдэл киноустановко хүдэлмэрилнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ аймаг үргэлжэ дээрэ радиофицировалэгдээ. Колхозуудта 11 радиоузел баригданхай. Ченчи болон Кумора тосхонуудай загаһашад ба тарялшад, Уояна ба Делакор тосхонуудай эвенкнүүд-агнуушад болон оро үсхэгшэд манай Эхэ ороной столица Москваһаа, Улан-Удэһээ болон бусад городуудһаа радиодамжуулгануудые шагнана.

Республикын столицаһаа аймагай центр хүрэтэр самолёдоор почто зөөгдэнэ, мүн Улан-Удэтэй үдэр бүриин телефонно холбоо бии. Аймаг дотор хэлхээ холбоон улам һайжаржа байдаг. Харгы заһабарилгын хүдэлмэри эхилэнхэй. Ороор ябадаг зүргэ харгытай газарта удахагүй автомобиль ябадаг болохо.

Хойто-Байгалай ажалшад Бурят-Монголой бухы ажалшадтай хамта 30 жэлэй турша соо республикынгаа туйлаһан ехэ амжалтануудаар, тэрэшэлэн эдэ жэлнүүдтэ өөрынгөө экономико ба культурые хүгжөөлгэдэ аймагайнгаа туйлаһан бага бэшэ амжалтануудаар омогорхоно.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ ородууд, бурядууд болон бусад арадуудай хүбүүд, басагадтай хамтадаа Хойто Байгалай ажалшадай түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо эвенк-сэрэгшэд Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые эрэлхэгээр хамгаалалсаа. Немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ баатарлиг габьяа гаргаһанайнгаа түлөө Хойто-Байгалһаа 420 сэрэгшэд дайшалхы орденууд ба медальнуудаар шагнагданхай. Тэдэнэй тоодо эвенкнүүд В. И. Колмаков, С. А. Агдыреев болон бусад бии.

Дайнай үедэ аймагай ажалшад шэн зоригтойгоор ажаллаа. «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медаляар аймагай 159 ажалшад шагнагдаһан байна.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ арадай ажахые һэргээн бодхоохын ба саашадань хүгжөөн дэбжүүлхын тулада аймагай ажалшад эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаа. Дайнай хойто тээхи табанжэлэй түсэбые аймагай ажалшад загаһанай промышленностиин талаар болзорһоонь урид дүүргэһэн, ажахынгаа бусад һалбаринуудта ехэ амжалтануудые туйлаһан байна.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ ажалдаа шалгарһанай түлөө 25 хүн Советскэ Союзай орденууд ба медальнуудаар, 100 хүн БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Республикынгаа 30 жэлэй ойе аймагай ажалшадай үйлэдбэриин шэнэ амжалтануудые туйлажа угтаха байһаниинь лабтай.

В. КОЖЕВИН, КПСС-эй Хойто-Байгалай айкомой секретарь.

Һургуулиин шэмэдэ

Һурагшадай успеваемость ба түрэлхид

Коммунистическэ партиин табиһан зорилгонуудые гүйсэдхэжэ, советскэ багшанар үхибүүдые эрдэм наукын үндэһэ һууринуудаар зэбсэглэхэ, тэдэниие Эхэ оронойнгоо үнэн сэхэ патриодууд байхаар хүмүүжүүлхэ уялгатай. Энэ хэрэгые бэелүүлхын тула республикын хэдэн зуугаад багшанар хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллана.

Зүгөөр үхибүүдые һайнаар хүмүүжүүлхын тула, эрдэм наукын үндэһэ һууринуудтай танилсуулхын тула гансал багшанар, пионерскэ болон комсомольско организацинууд оролдолго гаргаха ёһотой бэшэ юм. Энэ хэрэгтэ үхибүүдэй түрэлхидэй хабаадалга тон ехэ удхашанартай. Эгээл нимэһээ хүүгэдэй аба эжынэр һургуулинуудтай хододоо барисаатай байжа, хүүгэдэйнгээ ямараар һуралсажа байһан тухай, хайшан гэжэ бэеэ абажа ябадаг тухай саг үргэлжэ һонирхохо уялгатай.

Үхибүүдэй түрэлхидэй хододоо анхарал табижа байбал тэдэнэй журам сахилга ба һуралсал эли бодо һайн байдаг. Жэшээлхэдэ П. В. Монневай хүбүүн басаган хоёр һургуулида ябадаг. Тэдэнэй гэртэхин үхибүүдэйнгээ ямараар һуралсажа байһан тухай хододоо һаналаа табидаг, тэдээндэ саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Тиимэһээ тэдэ үхибүүд оролдосотой һайнаар һуралсадаг, һургуулиин журам наринаар сахидаг байна. Аймагай бусад һургуулинуудта үхибүүдэй түрэлхид хүүгэдэйнгээ һуралсалаар һонирхожо, гэртэхи даабаринень шалгадаг ба түрэлхидэй суглаануудта хабаадалсадаг байха юм. Зүгөөр зарим түрэлхид үхибүүдэйнгээ муугаар һуралсахада, занятинуудаа хүндэтэ шалтагаангүйгөөр хаяхада оройдоо хайхардаггүй. Жэшээлхэдэ, Иволгын дунда һургуулиин һурагша Ким Ухеевэй түрэлхид хүбүүнэйнгээ урогуудһаа гээгдэхэдэ, гэртэхи даабаряа дүүргэнгүй һургуулидаа ерэхэдэ огто һаналаа табидаггүй. Үхибүүдэй түрэлхид хүүгэдэйнгээ һайнаар һуралсаха ябадалда туһалхын тула зохистой услови байгуулха уялгатай. Номоо үзэхынь тула тусхай стол табиха, номуудаа хадагалхын тула полко бии болгохо ёһотой.

Үхибүүнэй сүлөөтэй сагаа зүбөөр үнгэргэхын тула түрэлхидэй зүгһөө хиналта хэрэгтэй. Һурагша бүхэн тогтоогдомол сагта унтаха ба бодохо, эдеэлхэ ба амарха ёһотой. Зүб режимтэй байлгахада үхибүүд журамтай болодог, тэрэнэй организм һайнаар ургаха байна.

Дээрэ дурсагдаһан зарим тэды зүйлнүүдые түрэлхидэй гүйсэдхэдэг байбал, үхибүүдэй һуралсалда нилээд туһаламжа үзүүлхэ байгаа гэжэ һанагдана.

А. Трифонов, Иволгын аймагай Каленовско дунда һургуулиин багша.

Бэлэдхэлтэйгээр угтахын түлөө

Республикын бухы һургуулинуудтал адли манай Дэрэстэйн долоон жэлэй һургуули экзаменда бэлэдхэжэ эхилээ.

Экзаменда бэлэдхэхэ асуудал манай һургуулиин педагогическа совет дээрэ үнихэн хада зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Һуралсалай жэл соо үзэһэн материалнуудаа дабтаха үедөө гээгдэжэ ябаһан һурагшадта гол анхаралаа хандуулнабди.

Һургуулидамнай физикын, географиин, ботаникын тусхай кабинедүүд түхеэрэгдээ. Тэдээн соо шухала хэрэгтэй номууд, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд, географическа картанууд, приборнууд болон модельнүүд табигданхай. Эдэ кабинедүүдтэ багшанар һуралсалай программаар хараалагдаһан темэнүүдээр консультацинуудые үнгэргэнэ.

Экзаменай болотор үлэһэн саг соо ахалагша классуудай һурагшадай дунда литератураар, түүхээр ба Конституцяар хэдэ хэдэн лекцинүүд уншагдаха байна.

Экзаменда һайнаар бэлэдхэхэ хэрэгтэ манай һургуулиин комсомольско, пионерскэ болон профсоюзна организацинууд элэбхитэйгээр хабаадалсана. Комсомольско суглаанууд болон отрядна сборнуудта экзаменда бэлэдхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Экзаменине комсомолец болон пионер бүхэнэй һайн бэлэдхэлтэйгээр угтахын тула нүхэрэй ёһоной туһаламжа үзүүлгэ ба ниитын хиналта эмхидхэгдэһэн байна.

С. Табдаев, Дэрэстэйн долоон жэлэй һургуулиин һуралсалай талые даагша.

ТЭЖЭЭЛЭЙ БАТА БЭХИ БАЗА БАЙГУУЛАЯ!

Үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ

Партиин XIX съезд малажал хүгжөөхэ, ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхэ талаар хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда ехэхэн зорилго табяа. Энэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ тэжээлэй бата бэхи база шиидхэхы удхашанартай. Энэ асуудалые онсо шухала дээрэ тооложо, манай республикын Министрнүүдэй Совет ба КПСС-эй обкомой бюро хээрын сабшалан һайжаруулха тушаа энэ жэлдэ тусхай тогтоол баталан абаһан байна. Бидэнэр энэ тогтоолые хүтэлбэри болгон, мүнөө жэлдэ ехэхэн хэмжээ-ябуулгануудые хэхээр хараалаабди.

Манай Яруунын аймагай колхозууд хээрын сабшалангай газараар элбэг баян аад, малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл жэл бүри абадаггүй юм. Энэ ушар юун дээрэһээ болонаб гэхэдэ, колхозуудай сабшалангай ехэхэн талмайнууд намаг уһатай, шугы бургааһатай юм. Тэрээнһээ гадна, үбэл, хабартаа сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб жэл бүри холо дүүргэгдэнэгүй.

Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ мелиоративна хүдэлмэри хэлгэ ехэхэн удхашанартай. Манай сабшалангай-мелиоративна станцида намаг хатаалгада, һубаг, канаванууды малталгада, һөөг бургааһануудые отолжо хаялгада, бута болдог тэгшэлэлгэдэ, модоной үндэһэ, газар руу холо оробһон шулуу һуга татан абалгада хэрэгтэй элдэб олон машинанууд бии. Манай станци тогтоһоор 2 жэлэй турша соо мелиоративна ехэхэн хүдэлмэри хэбэ. Урзанда намартаа, нёдондо хабартаа хэһэн хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые үнгэрһэн жэлдэ хараабди. «Коммунизм» колхозой сабшалан дээрэ уһалууриин шэнэ системэ байгуулаад, 113 гектар талмай дээрэһээ га бүриин 17 центнер, 8 га дээрэһээ гектар бүриин 35 центнер ургаса хуряаһан байнабди. Урдань эдэ участогуудһаа га бүриин 2—3 центнер үбһэн хуряагдадаг байһан юм. Энэ колхозой уһалууриин газар нилээд үргэдхэгдөө. Уһалагдадаг участогуудта үдхэн, шэмэ һайнгай ногоонууд ургана. Эндэ урдань гараар сабшахын аргагүй нуур намаг байдаг газарта мелиоративна хүдэлмэри ябуулһанай ашаар мүнөө морин сенокосилкаар һаадгүй сабшадаг болоо. Тиихэдэ урдань боролжо бургааһаар бүрхөөгдэнхэй тужа газарта сабшалан һайжаруулгын ехэхэн хүдэлмэри хэһэнэй ашаар үнгэрһэн жэлдэ хара тарян зелёнко гаригдаад, һайнаар ургаа һэн.

Гэхэ зуура, аймагай олохон колхозуудта сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри хүсэдөөр тооглэногүй. Сабшалан дээрэ хэгдэһэн мелиоративна хүдэлмэринүүд хойшо хойшодоо һайнаар харууһалагданагүй, үнгэдхэгдэнэгүй, зүбөөр ашаглагданагүй. Уһалууриин канавануудаар гараһан уһан мүнөө болотор зүбөөр хэрэглэгдэнэгүй, тиимэһээ үрэ дүн багатай байна. Уһалууриин канаванууды заһажа, һэльбэжэ, уһыень сабшалангай газарта таарууугаар, зүбөөр хубаарилха гээшэ мелиоративна хүдэлмэридэ ехэхэн һуури эзэлнэ.

Энэ жэлдэ манай сабшалангай мелиоративна станци 1500 га намагтай газар хатааха, 886 га сабшалан ба бэлшээри модо шулуунһаань, шугы бургааһанһаань сэбэрлэхэ, 70 га сабшалан дээрэ шэнэ һубаг канавануудые татаха түсэбтэй.

Байгша ондо манай станци гүлэб Эгэтын, Үльдиргын сомоной колхозуудта мелиоративна хүдэлмэри ябуулха юм. Мүнөө эндэхи колхозуудтай тиловой договорнууд баталагдаа. Хээрын сабшалан һайжаруулха талаар тэжээл бэлэдхэлэй бригадануудай үнгэргэхэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб хараалагдаа.

Машинно-тракторна паркаяа зүбөөр ашаглахын тулада колхозууд ба участогуудта хэхэ хүдэлмэриингөө түсэб — маршрут зохёогообди. Энэ жэлдэ багахан һубаг канавануудые барилга эртэ байхада зохёогдоһон тусхай трассаар ябуулагдаха юм. Манай эндэ илангаяа намаг газарнуудые хатаалгада гол анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ 1951—52 онуудай луй дүршэл харуулна. Энэ хүдэлмэрие июнь һарын хоёрдохи хахадта хэхэдэ үлэмжэ таарамжатай байдаг.

Манай аймагай колхозуудта сабшалан ба бэлшээриин газар яһала хүрэхөөр бии. Гансал тэдэнэй ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Манай коллектив аймагайнгаа колхозуудай улам олошоржо байгаа ниитын малые бүдүүн тэжээлээр хүсэд хангаха зорилго урдаа табяад, ажаллажа байна.

В. Е. Максимов, Яруунын аймагай Сосновско ЛМС-гэй директор.

Сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха

Манай Ахын аймагай колхозуудай ажахын гол һалбаринь малажал юм. Ниитын малажал хүгжөөхэ, ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхын тула тэжээлэй бата бэхи база байгуулха гээшэ тон ехэ удхашанартай. Зүгөөр манай аймагай олонхи колхозууд малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл жэл бүри хуряадаггүй. Энэ ушарһаа үбэлэй ба хабарай үедэ малнууд олоороо турадаг, гарзалдаг байна. Сабшалангай газарай хэдышье ехэ байгаа һаа, үбһэ тэжээл яахадаа дутамагаар абтанаб гэхэдэ, сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Үбэл, хабартаа сабшалан дээрэ саһа тогтоохо, тошон халяаха, наг шэбхэ гаргажа адхаха, бута болдогуудыень тэгшэлхэ, модо шулууень түүхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана.

Аймаг соогоо һайн луговодууд гэжэ тоологдодог Д. Будаев («Улаан Аха»), А. Патаркеев («Улаан Шарза»), Д. Балданов («Улаан Малшан»), Ш. Аюшеев («Ким») гэгшэд бэшэ ажалһаа сүлөөлэгдэжэ, сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэридэ түхэреэн жэл соо табигданагүй. Илангаяа үбэлэй сагта сабшалан дээрэ ехээр саһа тогтоогоо, тошон халяагаа һаа, үбһэ ногооной баян ургаса ургуулжа болоно. Теэд энэ сагта луговодууд ондоо ажалда томилогдодог. «Улаан Аха», «Улаан Шарза», «Улаан Малшан» колхозуудай сабшалангай дундуур гол горхонууд урдадаг тула тошон халяахада тон таарамжатай юм. Теэд энэ арга боломжо хүсэд тооглоногүй. Малажал ехэтэй «Улаан Аха» колхоздо үбэл, хабартаа тошон халяахада зохистой Хужар, Булаг-шэбэй, Сайлаг, Булаг, Обоото гэжэ сабшалангай участогууд бии. Харин үбэл, хабартаа эдэ участогуудта нэгэшье гектар газарта мүльһэн хүргэгдэнэгүй. Энэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Д. Хаптагаев агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэжэ, сабшалан һайжаруулха тушаа һаналаа табинагүй. Орлигой сомоной «Улаан Малшан» колхозой (түрүүлэгшэнь нүхэр Никифоров) сабшалан дээрэ агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд оройдоошье бэелүүлэгдэнэгүй.

Мүнөө манай аймагай колхозуудта сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэринүүд түлэг дундаа ябуулагдаха ёһотой аад, мүртэй юумэ хэгдэнэгүй. Хуушан һубаг канавануудые һэльбэн заһаха, шэнэнүүдые бариха хүдэлмэринүүд муугаар ябуулагдана. Мүн сабшалангай газарые шугы бургааһанһаань сэбэрлэхэ ба мелиоративна бусад хүдэлмэринүүдые хэхэ түсэбөө нэгэшье колхоз дүүргэнэгүй.

Мүнөө сабшалангай хуурай добуун газарнуудые уһалха, модо шулуутай, шугы бургааһатай газарнуудые сэбэрлэхэ талаар хүдэлмэринүүд үргэнөөр хэгдэхэ ёһотой.

Аймагай колхозуудта сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэринүүдэй муугаар ябуулагдажа байһанда аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһаг, тэрэнэй мэргэжэлтэд ехэхэн зэмэтэй. Хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр Литвинцев колхозуудта үсөө ябадаг, ябахадаашье «хэрэгээр» ерээд, луговодуудтай хөөрэлдэжэ, зүбшөөл заабари үгэдэггүй байха юм.

Д. Саянский.

Ногооной үндэр ургасын түлөө

Яруунын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой тэжээл бэлэдхэлэй бригада даажа абаһан участок дээрэһээ үндэр ургаса хуряахын тула оролдосотойгоор хүдэлмэрилжэ байна. Энэ бригада нүхэр Очировай хүтэлбэри доро сабшалангайнгаа талмай дээрэ наг шэбхэ гаргаһан, уһалууриин канавануудые сэбэрлэжэ, Жалга гэжэ нютагта 150 гектар сабшалан уһалһан байна.

П. Тыскеева.

...РЕСПУБЛИКЫН ҺААЛИШАДАЙ 1953 ОНОЙ ДҮРБЭН ҺАРЫН СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

...һаалгаар эрхим показательнуудые туйлаһан эрхим түрүү колхозууд

Колхозуудай нэрэ	Аймагуудай нэрэ	Колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй фамили	Һаамхай үнеэн бүрихөө һаалһан һүн (литрээр)	Эзэлһэн һуури	Колхозуудай нэрэ	Аймагуудай нэрэ	Колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй фамили	Һаамхай үнеэн бүрихөө һаалһан һүн (литрээр)
...III партсъездын нэрэмжэтэ	Сэлэнгын	Герасимов Ф. В.	378	11	Молотовой нэрэмжэтэ	Тарбагатайн	Мясников И. С.	278
...веты Ильича»	Прибайкальска	Баев Н. М.	342	12	XVII партсъездын нэрэмжэтэ	Иволгын	Орлов И. П.	277
...е Марта»	Иволгын	Гольский А. Г.	332	13	„Путь Ленина"	Тарбагатайн	Матвеев С. П.	276
...ржинскиин нэрэмжэтэ	Тарбагатайн	Печугин И. К.	327	14	„1-ое Мая"	Иволгын	Астраханцев Ф. К.	274
...инэй нэрэмжэтэ	Иволгын	Овчинников Г. И.	310	15	„Красная заря"	Прибайкальска	Патрушев А. Р.	270
...енковой нэрэмжэтэ	Сэлэнгын	Мункожапов Д. С	305	16	Ворошиловай нэрэмжэтэ	Прибайкальска	Подкорытов М. Б.	264
...жоникидзын нэрэмжэтэ	Прибайкальска	Изосимов И. И.	292	17	Маленковой нэрэмжэтэ	Иволгын	Бурков С. Н.	261
...ан Эрхирик»	Заиграйн	Бадмаев	289	18	„Красная заря"	Кударын	Жарников Д. П.	257
...расный Боец"	Тарбагатайн	Котляревский	288	19	Хрущевой нэрэмжэтэ	Прибайкальска	Чухреев А. Н.	251
...ановичын нэрэмжэтэ	Заиграйн	Угрюмов Л. Н.	287					

Һү һаалгаар һайн показательнуудые туйлаһан эрхим һаалишад

...аалишад-малшадай фамили	Аймагуудай нэрэ	Колхозуудай нэрэ	Һаамхай үнеэн бүрихөө һаалһан һүн (литрээр)	Эзэлһэн һуури	Һаалишад-малшадай фамили	Аймагуудай нэрэ	Колхозуудай нэрэ	Һаамхай үнеэн бүрихөө һаалһан һүн (литрээр)
...шажапова Ц. Т.	Сэлэнгын	Сталинай нэрэмжэтэ	1058	41	Думнова А. Ф.	Иволгын	„8-е Марта"	500
...ронцова А. П.	»	XVIII партсъездын нэрэмжэтэ	992	42	Налетова Е. В.	Прибайкальска	„Заветы Ильича"	472
...мбалова Ц. Ж.	»	Сталинай нэрэмжэтэ	989	43	Мижит-Доржиева Т. С.	Сэлэнгын	Кагановичын нэрэмжэтэ	471
...бунова Я. Л.	»	Маленковой нэрэмжэтэ	943	44	Доржиева Дулмажап	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	463
...нчинова Б. Б.	»	Маленковой нэрэмжэтэ	928	45	Пикулова М. С.	Сэлэнгын	Ленинэй нэрэмжэтэ	462
...ржиева Е. Д.	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	923	46	Жигжитова Н. Ж.	»	Кагановичын нэрэмжэтэ	458
...мыкова Д.	»	Сталинай нэрэмжэтэ	912	47	Очирова Б.	»	Ленинэй нэрэмжэтэ	457
...ндыкова Д. Г.	»	Сталинай нэрэмжэтэ	843	48	Налетова Е. Л.	Прибайкальска	„Заветы Ильича"	455
...нова Д. Г.	»	Сталинай нэрэмжэтэ	813	49	Жамцякова Д.	Иволгын	„Улаан Оронго"	447
...рюнова А. И.	Иволгын	Хрущевой нэрэмжэтэ	784	50	Хомуева В. П.	Сэлэнгын	Ленинэй нэрэмжэтэ	431
...тунова Д. Х.	Сэлэнгын	Тельманэй нэрэмжэтэ	783	51	Саганова Б. Х.	Иволгын	„Улаан Оронго"	430
...маева Л. Б.	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	780	52	Севергина А. Ф.	Прибайкальска	„Путь к коммунизму"	420
...даева С. Б.	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	774	53	Будацыренова	Сэлэнгын	Калининай нэрэмжэтэ	420
...мсанова П. Д.	»	Карл Марксын нэрэмжэтэ	770	54	Бурундукова П. К.	Иволгын	„8-е Марта"	418
...рапова Д. Д.	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	759	55	Чимитова	Яруунын	Молотовой нэрэмжэтэ	408
...йдапова Д. Ц.	»	Маленковой нэрэмжэтэ	746	56	Орлова Г. А.	Иволгын	„8-е Марта"	399
...шенко Н. А.	»	XVIII партсъездын нэрэмжэтэ	737	57	Бутоцыренова Ц. Б.	Сэлэнгын	„Социализм"	398
...рендоржиева ...Д.	»	Карл Марксын нэрэмжэтэ	722	58	Жамсаева Цырендолгор	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	398
...дажапова Д. Д.	»	Карл Марксын нэрэмжэтэ	711	59	Диденко Н. И.	Иволгын	Хрущевой нэрэмжэтэ	389
...маева Д. Ж.	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	694	60	Воробьева Е. А.	Тарбагатайн	Дзержинскиин нэрэмжэтэ	337
...йдапова Ц. Г.	»	Маленковой нэрэмжэтэ	688	61	Степанова А. И.	Иволгын	XVII партсъездын нэрэмжэтэ	385
...бсанова Б. Г.	»	Карл Марксын нэрэмжэтэ	687	62	Кривоконова П. Д.	»	Ленинэй нэрэмжэтэ	383
...шчинова Г. Г.	»	Маленковой нэрэмжэтэ	678	63	Постникова Ф. М.	Мухаршэбэрэй	„Искра"	382
...ошеева Гагзыма	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	677	64	Бадмадашиева Ц. Х.	Сэлэнгын	„Социализм"	381
...мбалова Ц. Ж.	Иволгын	„Улаан Оронго"	672	65	Мирошникова Л. И.	»	Ворошиловай нэрэмжэтэ	380
...ымаева Н. Г.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэрэмжэтэ	651	66	Горбунова Р. И.	Прибайкальска	Орджоникидзын нэрэмжэтэ	376
...шиева Ц. Д.	»	Сталинай нэрэмжэтэ	630	67	Казанцева А. Г.	Иволгын	Ленинэй нэрэмжэтэ	370
...ирова Г. Д.	»	Карл Марксын нэрэмжэтэ	624	68	Гондоржапова Ц. Л.	Сэлэнгын	„Социализм"	367
...шчинова Ц. М.	»	Ленинэй нэрэмжэтэ	624	69	Михалева А. В.	Иволгын	Маленковой нэрэмжэтэ	366
...иржапова	»	Тельманэй нэрэмжэтэ	604	70	Пылова	Сэлэнгын	Ворошиловай нэрэмжэтэ	365
...рпова А. В.	»	XVIII партсъездын нэрэмжэтэ	604	71	Буркова В. Д.	Иволгын	Маленковой нэрэмжэтэ	365
...маева Очиржалма	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	581	72	Рандина Т. И.	Тарбагатайн	Дзержинскиин нэрэмжэтэ	365
...торина М. С.	Сэлэнгын	XVIII партсъездын нэрэмжэтэ	580	73	Власова Н. Е.	Иволгын	Калининай нэрэмжэтэ	362
...ндарова Дарима	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	547	74	Козулина М. В.	»	Хрущевой нэрэмжэтэ	359
...льжиева Ц. Ж.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэрэмжэтэ	545	75	Загузина А. М.	»	„1-ое Мая"	354
...ыпова Ханда	Заиграйн	„Улаан Эрхирик"	535	76	Патрахина А. Е.	Прибайкальска	„Путь к коммунизму"	352
...иржапова Ц. О.	Кударын	Ждановай нэрэмжэтэ	528	77	Ларионова А. П.	»	„Красная заря"	351
...рмаева М. Б.	Сэлэнгын	Кагановичын нэрэмжэтэ	519	78	Безотечных Т. Н.	Тарбагатайн	Молотовой нэрэмжэтэ	351
...денова М. Г.	»	„Социализм"	514	79	Турпна Е. П.	Заиграйн	Кагановичын нэрэмжэтэ	351
...денова Г. Д.	»	„Социализм"	511	80	Бальжинимаева	Сэлэнгын	Калининай нэрэмжэтэ	350

* * *

...жөөдэр манай газетэдэ толи...жо байгаа һүнэй-товарна фер...дэй ба һаалишадай социали...скэ мүрысөөнэй дүнгүүд дээрэ...арахада, апрель һара соо рес...кын колхозуудай түрүү һаали...һү һаалгаар һайн амжалтануу... туйлаһан байна. Кударын ай...й Ждановай нэрэмжэтэ колхо... һаалишан Очиржаповатай, ...нын аймагай Молотовой нэ...жэтэ колхозой һаалишан Чими...тай ба бусадай фамилиин түрүү ...шадай тоодо оролсоһон яба... һаалишадай республиканска ...сөөнэй улам улам үргэдэжэ ...е гэрщэлнэ.

...энтэй хамта зарим түрүү һаа...дай үнеэдэйнгээ һү үгэлгые ...ойхоноор дээшэлүүлжэ байһые ...лхэ хэрэгтэй. Хэрбээ Сэлэн... аймагай Маленковой нэрэмжэ... колхозой суута һаалишан Ц. Г. ...пова нёдондо «Долгая» гэжэ ...һээ сүүдхэ соо дунда зэргээр ...тр һү һаажа байһан һаа, энэ ...э тэрэ үнеэнэйнгээ апрель һа... туталлахада үнгэрһэн 16 хо...оо сүүдхэ бүридэ 36 литр һү ...а байба.

Гэхэ зуура, һүнэй-товарна фермэнүүдэй ба һаалишадай социалистическэ мүрысөөе дэлгэрүүлхэ, эмхидхэхэ хэрэгтэ Зэдын, Торийн, Хоринн ба бусад зарим аймагуудта урданайхлараал дутагдалнууд бии байһаар. Эдэ аймагуудта үнеэдэй һү үгэлгэ тон бага байһан зандаа. Һаалишадай социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргаха талаар Кяхтын, Түнхэнэй ба бусад зарим аймагуудта дутагдалнууд үзэгдэнэ. Эдэ аймагуудта өөрынгөө хүдэлмэридэ муу бэшэ амжалтануудые туйлаһан һаалишад, малшад бии. Теэд аймагай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд тэдэнэй туйлалтануудые обёордоггүй, дүй дүршэлыень дэлгэрүүлхэ тушаа оролдодоггүй байха юм. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Дарима Сампилова үнгэрһэн 4 һара соо даалгагдаһан үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 297 литр һү һаагаа. Теэд тэрэнэй хүдэлмэриин дүй дүршэл нийтын дунда дэлгэрүүлэгдэнэгүй, өөрыень урмашуулнагүй. Һаалишадай социалистическэ мүрысөө эмхидхэлгэдэ гараһан дутагдалнуудые ойрын сагта усадхаха шухала.

Һү һааха талаар гүрэнэй түсэб дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгые шиидхэхэ үе дүтэлжэ байна. Ингээд майн 20-һоо ойтонгүй бүхы мал зунайнгаа байрада абаашагдахань. Зунай сагта манай республикын колхозууд һү һааха жэлдэйнгээ түсэбэй 75 процентые дүүргэдэг. Тиимэһээ зунай сагта малые һайнаар бэлшээжэ, энэ үе соо үнеэдэй һү үгэлгые горьтойгоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы малшадые элсүүлхэ хэрэгтэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэринүүдые дүүргээд, майн 20-һоо ойтуулангүй һаамхай үнеэдэй зунайнь бэлшээридэ абаашаха шухала. Тиигээд «Республикын колхозуудта үнеэдэй һү үгэлгые дээшэлүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай» БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор, зундаа үнеэдтэе нэмэлтэ тэжээл болгон эдюулхынь тулада фермэнүүдтэ концентрированна тэжээл үгэхэ, овёс тарилгые эмхидхэхэ хэрэгтэй. Зунай бэлшээридэ орохотой хамта хаа хаанагүй үнеэдые үдэртөө гурба дахин һаалга эмхидхэгдэхэ ёһотой.

Заиграйн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэ һү һаалгаар эрхим амжалтануудые туйлаһан байна. Энэ фермын түрүү һаалишад-комсомолканууд Полина Белых, Лидия Безродных гэгшэд «Республикын эрхим һаалиша-малшан» гэһэн нэрэзэргэдэ хүртэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лидия Безродных (паада таладань) Полина Белых хоёр туталнуудаа эдеэлүүлжэ байна.

О. Березковой фото.

Колхозник-садовод

1940 ондо Бичурын аймагай XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 2 гектарта үрэ жэмэстэ модотой сад тариһан байна. Тэрэ сад колхозник Иван Борисович Петровто даалгажа үгтэһэн юм.

Петров садай ажал гээшые мэдэхэгүй хүн байгаа. Тэрээндэ агроном Писарев ехэ туһалһан байха юм. Онобшотой мэргэн, оролдосото ажалаараа Петров сад тарилгын хэрэгые түргэн шудалаа. Тэрэ хадаа жэл ерэхэ тудам садайнгаа талмайе үргэдхэжэ, тэндээ олон янзын мододые ургуулаа.

Мүнөө тус колхозой сад 16 гектар талмайтай болоо. Тэндэ 66 сортын модод ургуулагдана. Энэ сад үрэ жэмэсээрээ колхоздоо ехэ доход үгэхэһөө гадна, аймагайнгаа колхозуудай питомник болонхой. Жэл бүхэндэ хүршэ колхозуудтаа хэдэн мянган эшэ жэмэстэ модонуудые үгэнэ. Мүнөө жэлдэ 5000 эшэ малина, 1300 эшэ крыжовник, 1800 эшэ вишни үгэхөөр хараална.

Нёдондо жэлдэ XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой садта хэдэн арбаад центнер жэмэс ургуулагдаа. Тэрэнһээ 30 мянга шахуу түхэригэй доход энэ колхоз абаба.

Колхозой садовод Иван Борисович өөрынгөө бүлэтэй хамта садай ажал эрхилнэ. Тэдэнэр мүнөө садайнгаа газар һайжаруулха, уһалха, сэбэрлэхэ зэргын хүдэлмэри хэжэ байна.

Нүхэр Петров садайнгаа талмайе үргэдхэжэ, шэнэ вишни, хара смородино тарижа, тэдэ жэмэстэ модонуудай питомник эмхидхэхэ хүсэлэнтэй.

Н. Цыбенов.

Дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаба

Улан-Удын Универмагай коллектив республикын 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалистическэ мүрысөөндэ оролсохо зуураа, майн 30-да эд бараанай эрьесын хахад жэлэйнгээ даалгабари дүүргэхэ гэһэн уялга абаа.

Мүнөө энэ коллектив абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ байна. Жэшээлхэдэ, энэ жэлэйнгээ түрүүшын кварталай түсэб 104 процент, апрель һарынгаа даалгабари 103 процент дүүргэнхэй. Эндэ өөһэд хоорондын мүрысөөндэ нүхэд Сорокина, Мельникова, Чулкова, Федулова гэгшэд түрүү зэргэдэ ябана.

И. Гроссман.

Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүшын пленум

Майн 13-да Бурят-Монголой культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүшын пленум болобо. Энэ пленум дээдэ һургуулинуудай, научна эмхи зургаануудай, политико-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, искусствын, полиграфическа үйлэдбэриин ба хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудые культурын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэ профсоюз болгон нэгэдхэхэ гэһэн 1953 оной апрелиин 13-най ВЦСПС-эй секретариадай ба культурын хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гэй пленумэй шиидхэбэриие һайшааба.

Тус пленум Бурят-Монголой культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшээр Д. Н. Козловская, секретаряар Н. Е. Левский гэгшэдые, пленумэй гэшүүдээр нүхэд А. С. Жаркова, В. П. Воронков, А. С. Аристов, К. И. Сергеев, А. В. Далбаева гэгшэдые һунгаба.

Н. Левский.

НОМОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

„Жаргалантын галнууд"

Үнгэрэгшэ жэлдэ уранзохёолшо Жамсо Тумуновай «Жаргалантын галнууд» гэжэ поэмэ хэблэгдэн гараа. Тобшохоноор хэлэбэл, тус поэмын удхань иимэ: дээдэ ба дунда һургуулинуудта һуража байһан хүбүүд, басагад зунайнгаа амаралтаар Жаргаланта нютагаа ерэнэд. Энэ үедэ институт дүүргэһэн Эрдэни Балсанов мүн ерэлсэжэ, электростанци барилгые ударидаха зүбшөөл үгэнэ. Саашанхи бүлэгүүдтэ барилгын хүдэлмэри харуулагдажа, тэндэ ажаллаһан хүнүүдээр танилсанабди. Поэмын эсэстэ инженер Балсанов инаг басаган Машатаяа хүдэлжэ эхилһэн электростанцияа һайхашаан харанад...

Энэ поэмые уншаад байхадаа уранзохёолшо хадаа советскэ үеын залуу барилгашадай образуудые юрэнхыдөө шадамараар харуулаа гэжэ хэлэмээр. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, «...хэдэн жэл соо столицада һуража, эрдэмтэй, мэргэжэлтэй боложо ерэһэн, залан шуул зантай» инженер Эрдэни, бурят арадта өөрынгөө мэргэжэлээр туһалхаяа ерэһэн, алдарта Урал нютагтай, колхозой комсорг басаган Галина — врач, партийна организациин секретарь Базар Батуевич болоно. Тэдэнэй дунда цалгаяа Галина Зубовагай образ уншагшадта дурламаар бэшэгдэнхэй. Партийна организациин секретарь Базар Батуевич поэмэ дотор түрүү зэргэдэ харагдана Тэрэниие барилгашадай дундашье, колхознигуудаар хөөрэлдэжэ байһааршье, партиин обкомой бюродошье ерээд байһые харанабди.

Тус поэмын идейнэ ба уранһайханайнгаа талаар юрэнхы дээрээ муу бэшэ байбашье, дутуу дунданууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зохёол дотор харуулагдаһан үйлэ хэрэгүүдые, событинуудые тэдэнэй дотор байдаг зүрилдөөтэйгөөр, үнэн зүбөөр харуулжа хүсэд шадагдаагүй. Яахадааб гэхэдэ, поэмын гол геройнууд Эрдэни, Маша, Зана гурбанай хоорондо сэг зуура дураа гуталсаха ябадалаар лэ бүхы зүрилдөөн хизаарлагдана.

Уранзохёолшо ажабайдалые һайнаар мэдэдэг байһан дээрэһээ Галинын, Базар Батуевичын образуудые зүбөөр харуулһан байна. Харин отрицательна образ зохёол дотор типичнэ боложо шадаагүй. Зана хүбүүн ажалһаа зугадана, хобжэб суглуулна. тиимэ гула тэрэ хадаа муу хүн гээшэ гэжэ уранзохёолшо ойлгуулхые оролдоно. Зүгөөр, тэрээндэ үнэншэхэнь тон бэрхэтэй. Саашадаа, тус поэмын сюжет ба композицида мүн лэ дутагдалнууд бии. Поэмын бүлэгүүд хоорондоо һулаар холбогдонхой. Нүхэр Балсановай һургуулияа дүүргэжэ ерээд, нютаг колхознигуудаараа хөөрэлдэжэ байһан тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэбэшье, электростанциие хайшан гэжэ бариһан тухай, тэндэ тохёолдоһон бэрхэшээлнүүд тухай тон багаар хэлэгдэнэ. «Жаргалантын галнууд» гэжэ ганса нэрэниие поэдэй урда ехэ эрилтэ табиһаниинь лабтай.

Хэлэнэйнь талаар абажа харабал, поэмэ доторхи дутагдалнууд бүришье тодоор гарана. Зарим үгэнүүд буруугаар хэлэгдэжэ, литературна хэлэнэй нормо эбдэхэ гү, али уншагшадта бэрхэшээл ушаруулха ябадал үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, дооро лурсагдаһан үгэнүүд ойлгосогүй: хотоло (?) баян (5-дахи нюур), Балсанов зог тудаба (?), аянша һара гоотоно (?) (53-дахи нюур) гэхэ мэтэ. Һула мохоогоор ба ойлгосогүйгөөр найруулһан газар поэмэ дотор олон.

Бүхы дээрээ Ж. Тумуновай шэнэ поэмэ манай арадай жаргалта байдалые харуулһан һонирхолтой зохёол мүн. Хэлэгдэһэн дутуунуудые саашанхи хүдэлмэридөө поэт усадхаха бэзэ гэжэ найданабди.

Ш. Чимитдоржиев.

„Түрүүшын борозда"

Республикын залуу уранзохёолшодой нэгэн, Максим Горькиин нэрэмжэтэ литературна институтай студент Цыденжап Жимбиевэй «Түрүүшын борозда» гэһэн ном хадаа үнэхөөрөө манай литературада тэрэнэй оруулһан эхин борозда мүн. Тус ном дотор залуу поэдэй бэшэһэн хэдэ хэлэн шүлэгүүд, «Баян нуга» гэжэ поэмэ оролсонхой. Советскэ хүнүүдэй амгалан тайбан ажал, эб найрамдалай түлөө арадуудай тэмсэл, манай орондо байгаалиие эрхэ мэдэлдээ абажа байһан ябадал, арадуудай хоорондохи хани барисаан тухай ном дотор хэлэгдэнэ.

Советскэ хүнүүдые ажал дээрэнь харуулхадаа залуу поэт уран хурса болохын тула байгаалиин үзэгдэлнүүдтэй холбоно. Жэшээлхэдэ:

Араихан бүрыгшэ дабаануудай
Арыень һара мүнгэлбэ.
Ажалһаа ерэһэн моридуудаа
Адуулхаяа хүбүүн гаргаба (13-дахи нюур).

Бусад шүлэгүүд доторнь баян ургаса абахын тулада «булад хүлэгөөр» «түрүүшын борозда» татажа ябаһан хүн харагдана. Үгышье һаа, һүниин харанхы «ТЭЦ, завод, комбинат, театрнуудай элшээр» толорно (20-дохи нюур). Шэнэ каналнуудые барижа, далайнуудые байгуулжа байһан үзэгдэл мүн лэ харагдана. (Волго-Дон тухай дуун).

Сборник доторнь инаг дурлалай темэдэ зорюулһан шүлэгүүдшье бии. Дурлал хадаа хүнүүдтэ ажалдань туһалдаг ба зоригжуулдаг зүйл байһаниинь тон зүбөөр тодорхойлогдоно.

Ц. Жимбиевэй болон бусадшье поэдүүдэй шүлэгүүд ород хэлэн дээрэ оршуулагдадаг. Зүгөөр, түрэлхи хэлэн дээрэ уншахада, оршуулагдаад байһандаа орходоо заримдаа һулашаг байха юм. Энээниие «Одон» гэжэ шүлэгэй жэшээ дээрэһээшье элеэр харамаар. Оршуулагша хадаа энэ шүлэгэйнь идейе гүнзэгырүүлэн, тодо хурса уранһайханай аргануудые нэмээһэн байха юм.

Ц. Жимбиевэй шүлэгүүд дотор элдэб уран аргануудые хэрэглэгдэжэ, поэтическэ газарнуудай бии байһаниинь һайшаалтай. Жэшээлхэдэ, һара сагаан байна гэхын орондо:

Огторгойн адуушан—һара үбгэн
Орой дээрэһээнь туһална...

гэжэ поэт бэшэнэ. Үгышье һаа, дайн болохогүй гэхын орондо:

Сэбсэгэр тооһогүй
Сэсэгэй намаа дээр
Сэсэрэн буухагүй
Шуһан шүүдэр,—

гэжэ поэт хэлэнэ.

Залуу поэдэй шүлэгүүд соо байһан һонирхолтой зүйлнүүдтэй хамта, һайнаар бодожо үзэгдөөгүй, ойлгосо муутай газарнууд мүн лэ дайралдана.

Жэшээлхэдэ: ...Оёорынь болоһон
газархан (?)
Олоншог илалта мэдэнэ,—гэхэдэнь

Цимлянска далайн оёор болоһон газар тухай хэлэгдэнэ гэжэ үнэншэмөөр бэшэ. Саашадаа «эрхимэй (?) шэнын техникэ» гэжэ юундэшьеб балар удхатайгаар хэлэгдэнэ. Нүхэр Жимбиев мүрнүүд доторхи үеын тоо, рифмэ тааруулхын тула заримдаа удхыень хайхарнагүй гэжэ һанамаар. Иимэ дутагдалнууд «Баян-Нуга» доторньшье бии.

Ород оршуулга дээрэ тон һайн гэжэ тоологдодог байһан «Алтан далай» гэжэ шүлэгынь ямаршьеб шалтагаанаар энэ сборник дотор оруулагдаагүй байһаниинь халагламаар.

А. Содномов.

Дутуунуудтай пьесэ

Бурят-монгол литературын программын ёһоор, бурят-монгол һургуулиин 9-дэхи классуудта манай республикын элитэ драматург Намжил Гармаевич Балданогой «Алтан поли» гэжэ пьесэ үзэнэ.

Тус пьесын гол удхань хадаа республикын нэгэ колхозой хабарайнгаа тарилгада үбэлһөө хойшо оролдосотойгоор бэлэдхэжэ, хоёр мянган гектар газар дээрэһээ гектар бүриин 120—120 пүүд ургаса абахын түлөө оролдолго харуулагдана. Анха түрүүшынхеэ профессор Андрей Тулоновичын Москва городһоо эльгээһэн хоёр килограмм олон залаата шэнинсэ турщахын түлөө тарихые энэ колхоздо колхознигууд оролдоно гэжэ пьесэ соо хэлэгдэнэ. Хүдөө ажахые улам хүгжөөхын түлөө тэмсэһэн колхозой түрүүлэгшэ Таряшинов Мунко Алтаевич, залуу бригадир Баяр Золтоев болон бусадай образ яһала тодоор, уран хурсаар бэшэгдэһэн гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье, энэ пьесэ дотор, минии һанахада, зарим дутуу дунданууд бии. Тус пьесэ соо тиимэ гүнзэгы конфликт, наадагша нюурнуудайнь һанал бодол хүсэд тодорхойгоор харуулагданагүй. Энэ пьесэ соо колхоздо бии байһан звеньевой системые һайшаажа бэшэһэн ушар үзэгдэнэ.

Пьесэ соо колхозой партийна эхин организациин секретарь Сибиряков хүтэлбэрилхы һуури эзэлхэ ёһотой байбашье, эли тодоор харагданагүй.

Колхозой түрүүлэгшын орлогшо Мархаевай зоргоороо орожо, Шоноевые колхоздо абахадань, түрүүлэгшэ парторг хоёр ямаршье политическэ тобшолол хэнгүй, минил хаража байха юм. Эсэстээ тэрэнэй муу һанаатай, хара бодолтой байһыень мэдэхэдээ, «бараг дээрээ эндэһээ зайла» гээд ябуулна.

Минии һанахада, иимэ дутуу дундатай байһан пьесые һургуулинуудта үзэжэ болохогүй, харин Намжил Балданогой бэшэ һайн пьесэнүүдһээ учебник соо (авторнуудынь А. Аюрзанаин, Д. Дугаржабон) оруулбал холо дээрэтэхэ байгаа.

Ж. Цыбанов, Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын дунда һургуулиин багша.

Англиин общинануудай палатада премьер-министр Черчиллиин хэлэһэн үгэ

ЛОНДОН, майн 11. (ТАСС). Рейтер агентство иигэжэ дамжуулна:

Иденэй үбшэлжэ байһан үедэ гадаадын хэрэгүүдэй министрын уялгануудые премьер-министрын уялгануудтай хамтадань дүүргэжэ байгаа Уинстон Черчилль мүнөөдэр общинануудай палатада гадаадын политика тушаа юрэнхы элидхэл хэбэ.

Черчилль гадаадын политикын асуудалнууд тушаа хоёр үдэрэй үгэ хэлэлгые общинануудай палатада нээбэ. Черчиллиин үгэ хэлэхээр бэлэн болоогүй байһан ушарһаа, үгэ хэлэлгэ хоёр дахин хойшолуулагдаа.

Мүнөө дээрээ лейбористска оппозици правительствын гадаадын политикые буруушаахые һананагүй. Тиимэһээ үгэ хэлэлгэ голосованигүйгөөр дүүргэжэ боломоор байна.

Хоёр дахин операци хэлгэһэн ушарһаа, Иден хэдэн һара хүдэлмэридөө ерэхэгүй юм гэжэ мэдээсээд, Черчилль үгээ эхилбэ. Гадаадын хэрэгүүдые эрхилһэн гүрэнэй министр Селвин Ллойдын ба гадаадын хэрэгүүдэй министрын хоёр орлогшонорой туһаламжатайгаар Иденэй уялгануудые бэелүүлжэ үргэлжэлүүлхэб гэжэ Черчилль тэрэшэлэн мэдээсээ. «Хүдэлмэридөө тон ехээр дарагдааб гэжэ тоолоһон ушарта лэ, би туһаламжа үзүүлхэ тухай гуйхаб» гэжэ Черчилль нэмэн хэлээ.

«Гадаадын политическэ хэрэгүүдтэй минии танилсаһан ябадал номуудһаа гү, али документнүүдһээ бэшэ, харин удаан сагай турша дотор энэ талаар хүдэлмэрилһэн минии өөрымни дуй дуршэлһөө гол түлэб эшэ үндэһэтэй юм» гэжэ Черчилль хэлэбэ.

Черчилль гадаадын политикые Корейһээ эхилэн шэнжэлбэ. Тэрэ иигэжэ мэдүүлээ: «Манай эгээн дүтын зорилго хадаа Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ түйлаха ябадал лаб болоно. Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ түйлагдаһан гү, али буудалдаа зогсоогдоһон байгаа һаа, мүнөө би тон сэдьхэл ханамгай байхэ һэм».

Эхэ орондоо бусажа ошохоёо айгаад үлэһэн 40 гү, али 50 мянган корейскэ пленэйхид тухай «ёһотойгоор» анхарал оролдолго гаргаха зорилгые табан гүрэнэй бэедээ даажа абаха тухай коммунистическэ шэнэ дурадхалые тэсэмгэйгээр ба анхаралтайгаар хаража үзэхэ шухала гэһэн һаналые Черчилль мэдүүлбэ.

Коммунистнуудай һүүлшын дурадхалнууд тушаа Черчилль иигэжэ мэдүүлбэ: «Тэдэнэр хэлсээ хэхэ үндэһэ боложо шадахагүй юм гэжэ харахань шухала бэшэ байна».

Индо-Хитад тушаа Черчилль иигэжэ мэдүүлбэ: һүүлэй хэдэн неделиин турша дотор хүнүүд тэндэ муудажа байһан байдалые ехэ һанаа зобонгёор ажаглан хаража байгаа. Гэбэшье, минии абаһан мэдээнүүдэй ёһоор хаража үзөө һаа, энэ байдал нэгэ үе һанагдаһанда орходоо мүнөө дээрээ тиимэшье ехэ муу бэшэ байна гэжэ мэдүүлхэ аргатай байһандаа баярланаб.

Француудай абаһан хэмжээнүүдэй ашаар, мүн бороо ороходо үесын болоһон ушарһаа хэдэн һарада байлдаанууд зогсоогдожо магадгүй. «Минии һанахада, — гэжэ Черчилль мэдүүлбэ, — сиамска хилэ тээшэ Вьетминэй сэрэгүүдэй частьнуудай гэнтын дабшалта хадаа Советскэ правительствын шэнэ хараа бодолдо таарахагүй, Советүүдэй тухирһан хэмжээ-ябуулга мүн гэһэн тобшолол хэхыемнай баалаха ёһогүй».

Черчилль иигэжэ хэлэбэ: «Гасаан болоходоо, энэнь тиимэ байжа болохо юм. Гэбэшье, энэ хадаа нютагай ушар байдалаар үүдхэгдэжэ, хэдэн һарын урда тээ зохёогдоһон аад, мүнөө хубилгагдажа магадгүй түсэбүүдэй үндэһөөр хэгдэжэ сохом болохо байна.

Гэбэшье, бидэнэр зохидгүй тобшололнуудые хэхэеэ яараха ёһогүйбди».

Египет тухай хэлэхэ зуураа, Черчилль иигэжэ мэдүүлбэ: Персидэхи Абаданска нефтиин олзоборилгонуудые эвакуацилһанай һүүлээр хэдэн недели болоод байхада, египетскэ правительство хадаа «ядахын түйлда 1956 он хүрэтэр хүсэндөө байха» 1936 оной англо-египетскэ договорые гансаараа болюулхабди гэжэ мэдүүлбэ.

«Уласхоорондын харилсаануудые, минии юрэ зохистой байлгые хараада абаа һаа, энэ ябуулгын эсэстэ юридическэ талаараа ямар һула муу байдалда орохоёо тэдэнэр мэдэрээгүй» байжа бүрин болохо юм гэжэ Черчилль хэлэбэ.

«Үнэн сэхэ бэшэ ябуулгануудһаа хохидоһон ороной эдлэдэг юридическэ булюу байдалаа хэбээрнь байлгахамнай лабтай».

Король Фаругые генерал Нагибай ба тэрэнэй соратнигууд — сэрэгэйхидэй намнаһан тухай һануулха зуураа, Черчилль хадаа генерал Нагиб Египедэй диктатор болоо, тэрэниие һунгуулиин ямаршье процедурагүйгөөр диктатор болгоо гэжэ хэлэбэ.

«Диктатурын аша туһагүй талануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, диктатор бусадай захиралта олон ушарта дүүргэнэ, бусадта диктаторай захирдаг шэнгеэр, тэрээндэ өөртэншье захирагдажа болохо» юм гэжэ Черчилль хэлэбэ.

Египедтэ түгшүүрилтэй үе боложо, диктатор ба тэрэнэй соратнигууд болбол «англичанинуудай хүзүүгээр капитал олохо» гэһэн мэдээжэ аргын ашаар ехэ сууда тэдээнэй гарахадань таарамжатай гү, али шухала үе гэжэ тэрэниие тоолоһон байна гэжэ Черчилль хэлэбэ.

Үнгэрһэн оной ноябрьда генерал Нагиб ба Каиртахи зонхилхы бүлэг хадаа каналай зоноһоо ба «бүхы дээрээ манай мүнгөөр тэндэ баригдаһан тон шухала, үнэ ехэтэ базаһаа» англичанинуудые гаргаха тушаа хэлсээ тэдээнтэй хэжэ эхилхые Англида дурадхаһан юм.

Гол түлэб Англида, гансахан тэрээндэ даалгагдаһан, Дунда Востогой сүлөөтэ оронуудай интересүүдые хамгаалха гэһэн уялгые Англи дүүргэбэ гэжэ Черчилль хэлээ.

Черчилль иигэжэ хэлэбэ: «Энэ зорилгые дүүргэхэ ба Египедтэй баталагдаһан хэлсээнэй үндэһөөр стратегическэ базые найдабаритайгаар хангаха арга олгогшо таатай хэлсээнэй түйлагдаа һаа, энэнь хүнэй ресурснуудыемнай ба мүнгыемнай угаа ехээр алмаха байна.

Энэ хадаа англичанинуудай империалистическэ гү, али колониальна хэмжээ-ябуулга бэшэ юм; энэ хадаа Нордкапһаа Кавказ хүрэтэрхи Хойто-атлантическа союзай организациин гэшүүн бүхэндэ, мүн Востогой ба Дунда Востогой оронуудта сэхэ хамаатай зорилгын түлөө хэгдэнэ».

Германи тухай асуудалда орожо, Черчилль тэрэниие «Европын гол проблемэ» гэжэ харуулаа.

Зүүн Германи тон ехэ гасалан ба уналтые үзэжэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэрэ хадаа соведүүдэй эмхидхэһэн, һайнаар зэбсэглэгдэһэн, 100 гаран мянган хүнһөө бүридэһэн коммунистическэ германска зэбсэгтэ түгэлдэр хүсэнүүдтэй байна.

«Манай орон, Холбоото Штадууд ба Франци, Баруун Германитай гайхамшагта шэнэ харилсаатай болоо. Баруун Германитай баталһан манай хэлсээнүүдые эгээн һайнаар баримталан бэелүүлхэ гээшэ манай политика болоно».

Германска федеральна канцлер Конрад Аденауэр «Бисмаркын үеһөө хойшо германска гүрэнэй эгээн сэсэн ажал-ябуулагша гэжэ тоологдожо сохом болохо» юм гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

Черчилль саашаа иигэжэ хэлээ: «Советскэ Росси тушаа хани барисаата тааралдалга гү, али амгалан харилсаанай эрхим услови түйлаха гэһэн манай хүсэлэй ямар ехэ байгаашье һаань, бидэнэр Баруун Германи тушаа бэедээ дагжа абаһан уялгануудаа дүүргэхэеэ арсахые яажашье хараалнагүйбди.

Аденауэр хэдэн үдэр болоод Англи ерэхэ юм. «Германи хадаа яабашье хохидолдо оруулагдахагүй ба өөрынгөө хуби заяанай эзэниинь байхаяа болихогүй юм гэжэ тэрээниие найдуулхамнай лабтай, ушарынь энэ хадаа бидэнэй ба Хойто-атлантическа союзай организацида ородог бусад оронуудай тэрээнтэй баталһан хэлсээнүүдһээ эшэ үндэһэтэй байна».

Франциин сэрэгэй байдал англосаксонско оронуудай дунда ехэ түбэг ушаруулжа болохо байһаниинь лабтай ушарынь энэ байдал хадаа тэдэнэй (француудай — **Ред.**) хамгаалхые оролдодог үргэн ехэ районуудай политикада нүлөөлнэ гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

Индо-Хитадтахи өөрынгөө арсалдаае Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин үзэмжэдэ табихаһаа Франци бэеэ барина гэжэ заагаад, Черчилль иигэжэ мэдүүлбэ: Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин олонхи гэшүүдынь колонигүй юм, тэдэнэр «колонитой оронууд тушаа тусхай хараа бодолтой байхые» оролдодог юм. Тиимэһээ Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин механизмые хэрэглэхэһээ Франци бэеэ барина.

Гэбэшье, Черчилль саашаа иигэжэ хэлэбэ: «Французска Союзай нэрэ ба тогтон байха ябадалые Нэгэдэмэл Нацануудай Организацитай ямаршье харилсаагүйгөөр сахиха гэжэ Франци хүсөө һаа, тэрэ өөрөө нилээд шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Уялгата ёһоор хоёр жэлэй сэрэгэй алба хэхэ, мүн сэрэгэй алба хэжэ байһан хүнүүдые гү, али сэрэгтэ татагдаха хүнүүдые хилын саана, Европын газаа тээ эльгээхэ гэхэ мэтын Англида байгаа сэрэгэй системэ мүнөөдэр Францида байгаа һаа, Индо-Хитадтахи өөрынгөө позицинуудые тэрэнэй барижа байхадань нилээд хүнгэн болохо һэн гэжэ бодоноб».

Европейскэ хамгаалалтын нэгэдэлдэ Англиин хандалга тухай хэлэхэ зуураа, Черчилль хадаа Англи федеральна европейскэ системэдэ орохые хараалнагүй гэжэ мэдүүлбэ. «Бидэнэр тэдээнтэй хамта ябанабди, гэбэшье, тэдэнэй хубинь бэшэ байнабди. Бидэнэр өөрынгөө нацануудай нэгэдэлтэй ба империтэй байнабди». «50 шахуу жэлэй туршада Франциин эдэбхитэй хани нүхэрынь ябаһан тулада, би манай хуби заяан холбоотой юм гэжэ хододоо тоолодог байгааб» гэжэ Черчилль нэмэн хэлээ.

Дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Англи болбол агрессивнэ добтолгоһоо Франциие хамгаалха ябадалда туһалха гэжэ таба дахин найдуулһан байна.

Англи европейскэ хамгаалалтын нэгэдэлэй хүсэ шадалые ба бүрин бүтэн байлгые бэхижүүлхэ талаар ехээр хүсэдэг байһанаа тэрэшэлэн соносхобо.

«Манай ороной ба европейскэ хамгаалалтын нэгэдэлэй хоорондо онсо нигта харилсаанууд бии юм гэһэн принципые зүбшөөнэбди. ...Политическэ талаар хэлэхэ болоо һаа, бидэнэр ниитэдэ хамаатай проблемэнүүд тушаа консультаци саг үргэлжэ ба ехээр хэхые хараалнабди».

Дайнай болоо һаа, НАТО-гэй главнокомандалагша генерал Риджуэй стратегическэ ба тактическа эрилтэнүүдэй ёһоор англиска дивизинүүдые ондоо тээшэнь эльгээжэ шадаха байна.

«Европейскэ сэрэгэй организацитай бүрин ниилэхэһээ гадна, үшөө юу хэжэ шадаха байгаабибди» гэжэ Черчилль асууба.

Англи өөрынгөө территори дээрэ дивизиин хэмжээтэй нэгэшье соединенигүй байна. Нэгэшье орон хэзээдэшье иигэжэ зүрхэлөөгүй юм. Нэгэшье орон хэзээдэшье энээнэй түлөө тиимэ багаар һайшаагдаагүй юм».

Балкан тухай хэлэхэ зуураа, Черчилль хадаа Югославиин, Грециин ба Турциин хоорондохи хэлсээн союзнигуудай хамгаалалтын бүхы системые нилээд шангадхаа гэжэ мэдүүлбэ. Энэ хэлсээн Дунда Востогой хамгаалалтада тон һайнаар нүлөөлөө, тиихэдэ НАТО-гэй гүрэнүүдэй тоодо Турциие оруулһан ябадал арабска гүрэнүүдтэ ехэ нүлөө үзүүлхэ юм.

«Арабска гүрэнүүдэй сэсэн бодол хадаа ниитын интересүүдэй ба хэн хэнэй аюулгүй байдалай олон холбоогоор холбогдоһон, тэдэниие баруун союзнигуудтай улам нигта хани харилсаатай болгожо болохо юм гэжэ этигэнэбди».

Һүүлэй үедэ Советскэ Россин хараа бодолой хубилһан ябадалда Черчилль хамаарба.

Тэрэ иигэжэ хэлэбэ: «Бии болоод байжа магадгүй зохистой байдалые болюулжа болохо али бүхы ябуулгануудһаа гү, али мэдүүлгэнүүдһээ бүхы аргаараа зайсаха, мүн Россин ба манай хоорондохи харилсаануудай һайжарһан зааханшье тэмдэгые һайшааха гээшэ манай политика болоно.

Советскэ шэнэ правительствын зүгһөө хани барисаата хэдэн мэдүүлгэнүүдэй хэгдэһэндэнь урмашанхай байнабди».

«Мүнөө дээрээ тэдэ мэдүүлгэнүүд хадаа тэдээн тушаа бидэнэрэй хээгүй тиимэ ябуулгануудые зогсоохо шэнжэ шанартай байгаа. Тиимэһээ тэдэнэй мэдүүлгэнүүдтэ тингэжэ лэ харюусаха тодорхой арга боломжо бэдэржэ олохонь бэрхэтэй байна».

Хэрбээ тиимэ арга боломжонуудай байһан ябадалые заажа шадаха һаань, «правительство тэдэниие дары анхаралтайгаар шудалха байһаниинь лабтай».

Хэрбээ бүхы юумэнэй шиидхэгдэтэр гэхэ гү, али тэдэнэй шиидхэгдээгүй сагта, Советскэ Росситай юушье шиидхэжэ болохогүй юм гэжэ тоолоо һаа, алдуу болохо байгаа гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

«Түбэгтэй хоёр гү, али гурбан асуудалнуудые шиидхэлгэ хадаа эб найрамдал хүсэгшэ ямаршье орондо түйлалта болохо һэн».

Жэшээлхэдэ, Корейдэ эб найрамдал түйлагдаа һаа, австрийска договор баталагдаа һаа, ойрын хэдэн жэлнүүдтэ харилсаануудай түгшүүрилые һуларуулха ябадалда хүргэжэ болохо байгаа. Энэнь бүхы оронуудай аюулгүй байдалай ба хүгжэлтын шэнэ перспективэнүүдые нээжэ болохо байгаа.

«Дэлхэйн коммунистическэ ба коммунистическэбэшэ хубиие таһалан хубаагша ехэ шухала асуудалнууд хадаа бүгэдые багтааһан единэ хэлсээнэй туһаламжатайгаар нэгэн далайсаар шиидхэгдэжэ болохо гэжэ хүлеэхые ба тон тодорхой һануулга хэхые һэдэхэ, гээшэ алдуу болохо байгаа гэжэ тиимэһээ би бодоноб».

Зарим проблемэнүүдые хуби хубяарнь шиидхэлгые тоонгүй байжа болохогүй гэжэ Черчилль хэлэбэ.

«Хэрбээ ямар нэгэн үе соо тала бүхэн хадаа нүгөө талада зохихогүйгөөр бэшэ, харин зохихоор лэ юу хэжэ болохо тухай бодоо һаа һайн байгаа».

Уласхоорондын политикаар тааралдалга түйлаха гэһэн зүб хүсэл Россида зүндөө боложо байжа магадгүй, һайн ямар нэгэн хубилалтануудта һаад хэһэн байгаа һаа, урмагүй байха һэн.

Дотоодын зарим үзэгдэлнүүд ба зан байдалай тодорхой хубилалта хадаа гадаадын аренэ дээрэ боложо байһан юумэһээ бүри шухала ба ехэ удхашаһартай юм гэжэ тоолоноб.

НАТО-гэй гүрэнүүдэй гадаадын политикые тайлбарилгада ямаршье юумэ хадаа ородуудай һанал бодолой гүнзэгы хубилалтань байжа болохо юумэдэ һаад хэхэгүй, тэрэнэй хүсые хаһахагүй гэжэ би ехээр хүсэнэб. Өөрынгөө аюулгүй байдал тушаа айхые мэдэнгүйгөөр, уласхоорондын хэрэгүүдтэ өөрынгөө эзэлхэ ёһотой элитэ һуурииеород арадай эзэлхыень бидэнэр бүгэдөөрөө хүсэнэбди. Россин аюулгүй байдалда байхатай хамта, Баруун Европын сүлөөтэй ба аюулгүй байдалда байха шухала проблемэ шиидхэгдэжэ болохогүй гэжэ этигэнэгүйб.

«Уласхоорондын хэрэгүүдтэ тодорхойбэшэ ба бусайдалтай байдалай тохёолдобошье, гол гүрэнүүдэй хоорондо эгээн дээдэ нюурнуудай конференци удаан сагта хойшолуулагдангүйгөөр болохо ёһотой гэжэ би тайлбарилха ёһотойб».

Энэ конференцидэ шадаал һаа үсөөн тоото гүрэнүүд ба нюурнууд хабаадаха ёһотой гэжэ Черчилль хэлэбэ. Энэ уулзалга «гол түлэб официальнабэшэ, мүн нилээд хааглдамал ба тусгаарланги байха ёһотой».

Саашаа Черчилль иигэжэ хэлэбэ: Бата хэлсээ түйлагдахагүй байжа магадгүй юм Гэбэшье, хүн түрэлтэниие, тэрэ тоодо өөһэдыгөө хубинууд болгожо хубаахаһаа нилээд һайн юумэ хэжэ шадаха байнабди гэһэн мэдэрэл бүхы суглараагшадта түрэхэ ёһотой юм.

Иимэ юумэ боложо магадгүй гэжэ миил хэлэхые хүсэнэб, иимэ һэдэлгэ хэхээ ямар нэгэн хүнэй юундэ айха ёһотой байһыень ойлгоногүйб.

1945 оной апрелиин 29-дэ Сталинда эльгээһэн ба гүрэнүүдэй коммунистическэ болон коммунистическэбэшэ бүлэгүүдэй хоорондо улам нигта харилсан ойлголсолго түйлаха гэжэ уряалһан телеграммаһаан Черчилль олон үгэнүүдые дурдаба.

«Энэ талаар мүнөөдэршье тон тиимэ лэ үзэлтэй байнаб» гэжэ Черчилль хэлэбэ.

Минии һанахада, Локарнска договортол адли договор Германиин ба Россин хоорондохи харилсаануудта өөрынгөө үүргые дүүргэжэ бүрин шадаха байгаа, «бүхы хүн түрэлтэндэ эб найрамдал түйлаха түлхюур болоһон Европодохи эб найрамдалые бэхижүүлхэ гэжэ эгээн түрүүшын зорилго табидаг» хүнүүд тиигэжэ тоолоно гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

1925 оной Локарнска договор хадаа хэрбээ Германи Францида добтолоо һаа, Англи Француудай талада байха, хэрбээ Франци Германида добтолоо һаань Англи немецүүдэй талада байха гэһэн «гайхамшагта заабари» дээрэ үндэһэлэгдэһэн юм гэжэ Черчилль тайлбарилба.

Европодохи гол проблемэ болоһон Германи тухай хэлэхэ зуураа, урдань Черчилль иигэжэ хэлээ: «Германитай даб дээрэхи эблэрэлгэ хэһэнэй һүүлээр манай зүбшэлгые Холбоото Штадуудай дуулаа һаань, баруунай союзнигууд хадаа дайсанай территориие эзэмдэлгэ тушаа олон зүрилдөөнүүдээр Советскэ Росситай хэлсээ түйлагдаагүй сагта, тэдэнэй арминуудай хүрэһэн фронтын линиһээ эзэмдэлгын зүбшөөгдэһэн рубежүүд тээшэ сухарин ошохогүй байгаа. Германиие эзэмдэлгэ хадаа дайсанай территориин миил хубинь бэлоһон юм.

Манай хараа бодол абтаагүй һэн, тиин Германиин үргэн ехэ район хадаа илаһан гурбан гүрэнүүдэй хоорондо хамтын тааралдалга байхагүй ушарһаа советскэ эзэмдэлгэдэ үгтэһэн байна».

Холбоото Штадуудай, Англиин, Франциин ба Россин хабаадаһан Потсдамска конференциин һүүлээр Сталинска Росси «баруунай союзнигууд тушаа тон дайсан харша хараа бодолые» баримталаа гэжэ Черчилль хэлэбэ.

«Эгээн эхинһээ абаад, Сталин болбол-наһа бараһан Эрнест Бевинэй (гадаадын хэрэгүүдэй министр байһан лейборист) хатуу шанга эсэргүүсэлгэтэй дайралдаһан байна. Бевин ородой советскэ тума ямбын энэ шэнэ хүгжэлтэдэ эсэргүү болгон демократическа һанал бодолые эршэтэйгээр нэгэдүүлһэн ба нигтаруулһан юм.

Һүүлэй 8 жэлэй асари ехэ уршагта бүхы события удаа дараалан хайра гамгүйгөөр боложо үнгэрөө.

Тэрэнэй үндэһөөр Германиин шухала ба ехэ проблемэ тон ондоо хэлбэритэй болобо».

Германо-польско хилэ тухай асуудал бүгэдэниитын эбэй договорые баталха үедэ шиидхэхын тула Потсдамска конференци дээрэ тусхай орхигдоһон байгаа, «тус договор, зөөлэнөөр хэлэхэдэ, тиихэдэ байһанһаа дүтэ бэшээр мүнөө харагдана».

Черчилль түгэсхэлдөө иигэжэ хэлэбэ: «Өөрынгөө хани харилсаае ба өөрынгөө бэлэдхэлые һуларуулха гээшэ сүлөөтэ нацануудта мүнөө тон муу байха байгаа. Манай хамгаалалтын хүсэлэлгые манай хүсэнүүдэй дээдэ хэмжээндэ байлгахаяа арсаха гээшэ Европодо ба Азида эб найрамдал тээшэ эрмэлзэһэн алибаа һайн һайхан эрмэлзэлгые үгы хэхэ гэһэн удхатай болохо байгаа.

Хэрбээ нютагай интересүүд тушаа олон ондоо һаналтай байһанһаа боложо өөрынгөө дунда таһаранги байдалые гаргаа гү, али өөһэдынгөө ниитын хүсэлэлгые бидэнэй һуларуулаа һаа, энэ хадаа хүн түрэлтэндэ бии болоод байжа магадгүй шэнэ найдабариие бүримүһэн үгы хэхэ, тэрэниие бүгэдэниитын уналтада ба богоолшолгодо асарха гэһэн удхатай болохо байгаа.

Нэгэдэл, һэрэмжэ ба үнэн байлга хадаа найдабариин тогтон байжа шадаха гансахан үндэһэ мүн».

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВ[illegible] КОМАНДОВАНИИН МЭДЭ[illegible]

ПХЕНЬЯН, майн 15. (ТАСС). [illegible] гэрһэн үдэр фронтнууд дээрэ [illegible] билалтанууд болоогүй гэжэ [illegible] Арадай-Демократическа Респу[illegible] Арадай армиин Главна [illegible] мүнөөдэр мэдээсэбэ.

Майн 14-нэй һүни америк[illegible] молёдууд Саривонь шадарай [illegible] амгалан районуудта дахин [illegible] Майн 15-най үглөөгүүр дайсанай гаран истребительнүүд Намхо[illegible] рай хүдөөгэй районуудта добто[illegible] лиг бомбодолгын ба пулемёт[illegible] далгын үедэ олон хүн алагда[illegible] нүүлэй һуудаг олон гэр һандар[illegible] ба шатаагдаһан байна.

Мүнөөдэр Арадай армиин [illegible] частьнууд ба самолёдуудые агаа[illegible] дагшад дайсанай 4 самолёт уна[illegible]

США-гэй гүрэнэй департаментын мэдүү[illegible]

ВАШИНГТОН, майн 13. [illegible] Гүрэнэй департаментын түл[illegible] англиска премьер-министр Чер[illegible] хэлэһэн үгэ тушаа хэблэлдэ то[illegible] хо иимэ мэдүүлгые уншаба:

«Дээдэ нюурнуудай конфе[illegible] Соведүүдтэй хэхэ тушаа пре[illegible] нистр Черчиллиин мэдүүлгэ ха[illegible] рэнэй өөрынь дээдэ зэргын зо[illegible] мүн үнэн зүб ба удаан сагай эб [illegible] дал түйлаха гэһэн сүлөөтэ [illegible] бүхы арадуудай халуун хүсэлые [illegible] нээр харуулна. Тиимэ эб найрам[illegible] даа ажабайдалай бүри дээдэ [illegible] түйлаха ябадалдань бүхы ар[illegible] манай туһалхын тула ондэнэрэй [illegible] лөөтэ дэлхэйдэхи манай союзн[illegible] хүсэеэ саг үргэлжэ зорюулдаг [illegible] тэрэ зорилго болоно.

Мүнөөнэй уласхоорондын т[illegible] лые һуларуулхын, мүн һайн [illegible] тиимэ уулзалгын үгэхэ байһанай [illegible] хой гэршэлэлгын хахад замда [illegible] латай уулзахын тула бүхы шад[illegible] оролдохоор бэлэн байһанаа пр[illegible] Эйзенхауэр һая тэмдэглэбэ.

Апрелиин 16-да хэлэһэн үгэ [illegible] президент болбол Азида ба Е[illegible] тиимэ гэршэлэлгые бидэнэй ёһотой газарнуудые заахан Паньмыньчжоньдо мүнөө болож[illegible] гаа хэлсээнүүд ба Австри тушаа хоёо байгаа хэлсээнүүд уласхо[illegible] гол проблемэнүүдые эбэй ёһоо[illegible] хэхэ тушаа өөрынгөө найдуулг[illegible] байһые харуулха арга боломжые дүүлтэ үнэхөөрөө үгэнэ. Энэ хад[illegible] дэ нюурнуудай конференци [illegible] табиха ябадалда туһалха байгаа».

Редакторай орл[illegible]
Д. Л. ЛОБСАН[illegible]

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ УРЬҺАЛАМЖА

1953 оной майн 3-да Куйбышев городт[illegible] болоһон шүүбэринүүдэй 3-дахи тираж[illegible]

СПРАВОЧНА ТАБЛИЦА

Урьһаламжын бүхы 342 разрядуудта серинүүд ба облигацин[illegible] удаадахи номернуудта шүүбэринүүд буугаа гэбэл:

Серинүүдэй №№	Облигацинуудай №№	Шүүбэриин хэмжээн түхэригөөр	Серинүүдэй №№	Облигацинуудай №№	Шүүбэриин хэмжээн түхэригөөр	Серинүүдэй №№	Облигацинуудай №№	Шүүбэриин хэмжээн түхэригөөр	Серинүүдэй №№	Облигацинуудай №№
100177	1—50	200	105198	02*)	1 000	110714	44*)	1 000	115962	1—50
100406	44*)	1 000	105535	1—50	200	111024	1—50	500	116028	42*)
100483	40*)	1 000	105600	1—50	200	111145	1—50	200	116055	1—50
100586	1—50	200	105621	31*)	1 000	111156	03*)	1 000	116067	17*)
100695	34*)	1 000	105906	08*)	1 000	111191	28*)	1 000	116073	1—50
100717	50*)	1 000	105977	09*)	1 000	111246	14*)	1 000	116224	1—50
100805	14*)	1 000	106040	42*)	1 000	111251	45*)	1 000	116349	1—50
100994	1—50	200	106068	1—50	200	111285	1—50	500	116434	1—50
101045	1—50	200	106155	1—50	200	111751	14*)	5 000	116473	1—50
101289	1—50	500	106592	1—50	200	111778	04*)	1 000	116533	1—50
101332	19*)	1 000	106938	21*)	1 000	111793	34*)	1 000	116578	1—50
101340	01*)	1 000	107138	23*)	5 000	112091	10*)	1 000	116615	06*)
101515	1—50	500	107153	29*)	1 000	112147	1—50	200	116658	1—50
101573	38*)	1 000	107223	29*)	1 000	112202	25*)	1 000	116696	1—50
101934	44*)	5 000	107249	13*)	1 000	112369	17*)	1 000	116815	48*)
102031	46*)	1 000	107291	21*)	1 000	112423	1—50	500	116909	50*)
102044	26*)	1 000	107528	34*)	1 000	112434	21*)	1 000	116921	32*)
102091	44*)	1 000	107633	05*)	5 000	112776	1—50	200	116922	28*)
102139	07*)	25 000	107910	36*)	1 000	112783	1—50	200	116956	1—50
102338	48*)	1 000	107956	1—50	200	112808	1—50	200	116980	25*)
102348	42*)	1 000	107990	1—50	500	112814	40*)	1 000	117132	41*)
102377	1—50	500	107999	30*)	5 000	112995	19*)	5 000	117292	45*)
102624	11*)	1 000	108364	1—50	200	113059	40*)	1 000	117300	29*)
102633	1—50	500	108574	05*)	1 000	113081	04*)	1 000	117371	02*)
102738	25*)	1 000	108670	13*)	1 000	113426	05*)	1 000	117392	1—50
102760	05*)	1 000	108828	49*)	1 000	113669	24*)	1 000	117481	11*)
103204	22*)	1 000	108857	15*)	1 000	113749	1—50	200	117520	08*)
103254	1—50	500	108892	1—50	200	113761	08*)	10 000	117638	1—50
103263	1—50	500	108973	18*)	10 000	113941	04*)	1 000	117764	1—50
103353	1—50	200	108988	45*)	10 000	114019	07*)	1 000	117823	27*)
103436	1—50	200	109033	21*)	1 000	114185	1—50	500	117908	05*)
103621	25*)	1 000	109229	1—50	200	114247	1—50	500	117973	09*)
103853	46*)	1 000	109316	41*)	1 000	114248	1—50	200	118178	46*)
104113	46*)	1 000	109421	1—50	500	114277	37*)	1 000	118239	31*)
104346	1—50	200	109449	1—50	200	114391	1—50	200	118303	1—50
104411	1—50	200	109453	15*)	1 000	114458	15*)	1 000	118477	23*)
104447	27*)	1 000	109458	22*)	1 000	114629	21*)	1 000	119000	45*)
104465	12*)	10 000	109518	39*)	1 000	114636	1—50	200	119103	11*)
104552	30*)	1 000	109561	23*)	1 000	114835	32*)	1 000	119112	1—50
104579	01*)	1 000	109644	02*)	5 000	114867	28*)	1 000	119256	1—50
104580	1—50	500	109731	1—50	500	115136	43*)	1 000	119543	10*)
104596	26*)	1 000	109852	01*)	1 000	115162	1—50	200	119634	1—50
104605	1—50	500	109989	45*)	1 000	115630	39*)	1 000	119648	39*)
104719	1—50	200	110129	10*)	1 000	115853	45*)	1 000	119762	28*)
104930	21*)	1 000	110134	14*)	1 000	115858	1—50	200	119988	02*)
104958	1—50	500	110146	09*)	1 000					

*) Энэ сериин облигацинуудай нүгөө 49 номернуудта тус бүриин 200 тү[illegible] шүүбэринүүд буугаа.

Шүүбэринүүдэй тираж үнгэргэхэ Комиссиин Түрүүлэгшэ—[illegible] шадай депутадуудай Куйбышевска городской Соведэй гүйц[illegible] комитедэй Түрүүлэгшэ *В. И. СМИР[illegible]*

Комиссиин харюусалгата Секретарь финансова албанай Советни[illegible] *Л. А. ВАСИЛЬЕ[illegible]*

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв секретаря — 3-23. Отделов партийной жизни, сельского хозяйства 10-17, пропаганды и переводов 6-84, культуры и быта, промышленности—4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00537. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР.